

SVENSK NUMISMATISK TIDSKRIFT

SVERIGE 15.—
NORGE 15.—
DANMARK 15.—

MARS 2 · 90

*Tiggaren: Snälla herrn, skänk en slant till en fattig stenarbetare, som bara har ett par dynamitpatroner i fickan.
Teckning införd i Kasper 1917.*

-
Kring världens största mynt	sid 28
En karikatyr av Fritz von Dardel 1885	sid 30
Bernhard av Sachsen-Weimar	sid 34
Rekordauktionen i Zürich	sid 38
Medalj till professor Matts Dreijer	sid 42
-

Årsmöte med vårresa till Åland 24-25 maj 1990

SNF:s årsmötesförhandlingar med den traditionella vårmiddagen och -utflykten förläggs i år till Åland. För deltagarna väntar ett intressant och underhållande program med bl a en bussresa i försommarens vackraste tid till platser på Åland, som den genomsnittlige besökaren aldrig ser. Programmet ser ut så här (med reservation för smärre justeringar):

Torsdagen den 24 maj (Kristi Himmelfärds dag)

08.10 Avresa med Viking Line från Stadsgården i Stockholm till Mariehamn med ankomst klockan 14.25, därefter incheckning på hotell Cikada, som ligger på bekvämt gångavstånd från färjeterminalen.

15.00 En tre timmars guidad bussresa till följande platser:

- Prästö med ryska soldatgravar för sex olika religioner från tiden 1830-1854;
- Bomarsunds fästningsområde, där

fästningen av kanontornen sprängdes och totalförstördes av fransmän och engelsmän under Krimkriget år 1854;

- Sälis med de av svenska ingenjörstrupper år 1919 demolerade ryska artilleriställningarna.

19.00 Värmiddag på restaurant Nautical Club.

Fredagen den 25 maj

09.00 Samling vid Ålands Museum.

09.15 Visning av ett av Ålands Museums bildspel.

09.30 Årsmötesförhandlingar i museets aula.

10.00 Visning av museet och en del av de numismatiska samlingarna.

11.30 Besök på Ålandsbanken och visning av en del av bankens och av privata numismatiska samlingar.

12.00 Besök på Ålands Landskapsarkiv.

HÅKAN WESTERLUND

MYNTHANDEL

KÖPER • SÄLJER • BYTER
MYNT • SEDLAR • MEDALJER

Spec. sedlar

Betalat bra för sedlar före 1930

Vasagatan 42
111 20 STOCKHOLM
Tel 08-11 08 07

Därefter egna aktiviteter till:

15.35 Återresa med Viking Line.

20.00 Ankomst Stockholm Stadsgården.

OBS! Lokala tider; kl. 9.00 finsk tid är 8.00 svensk tid.

Fortsättning på sid. 27

Specialauktioner

CHRISTIE'S

Internationella myntauktioner

Christie's
8 King Street, St. James's
London SW1Y 6QT
Tel: (441) 839 9060

Christie's
502 Park Avenue
New York, NY 10022
Tel: (212) 546 1056

Christie's
Sturegatan 26
11436 Stockholm
Tel: (08) 6620131

Christie's
Dronningens Tvaergade 10
1302 Copenhagen K
Tel: (451) 32 70 75

Christie's
Riddervolds gt. 10B
Oslo 2
Tel: (472) 441242

SVENSK NUMISMATISK TIDSKRIFT

SVENSKA NUMISMATISKA FÖRENINGEN

ORGAN FÖR SVENSKA NUMISMATISKA FÖRENINGEN

Östermalmsgatan 81
114 50 Stockholm
Telefon 08 - 667 55 98
(tisdag - fredag kl 10.00 - 13.00)

Svensk Numismatisk Tidskrift:
Postgiro 15 00 07-3
Bankgiro 219-0502
Svenska Handelsbanken

SNT utkommer den 1
i månaderna februari - maj och
september - december
Prenumeration: helår 100:—

ANSVARIG UTGIVARE
Ian Wiséhn

REDAKTION

Hans Franzén
Monica Golabiewski Lannby
(program, föreningar,
aktuella auktioner)
Kjell Holmberg (annonsering)
Manuskriptgranskning:
Lars O. Lagerqvist
Redaktionssekreterare:
Margareta Klasén
(adress och telefon se ovan!)

ANNONSER

Bokning

Tel 0292 - 303 45 kvällstid o helger

Annonspriser:

2 sidor (mittuppslag)	2 000:—
2:a omslagssidan	1 450:—
omslaget 4:e sida	1 800:—
1/1 sida (151×214 mm)	1 200:—
2/3 sida (99×214 mm)	850:—
1/2 sida (151×105 mm)	650:—
1/3 sida (47×214 mm)	450:—
1/4 sida (72×105 mm)	350:—
1/6 sida (47×105 mm)	250:—
1/12 sida (47×50 mm)	150:—

Sista materialdag:

Den 1:a i månaden

före utgivning

Heloriginalt manus och
gärna skiss.

Sändes till SNT,
adress enl ovan.

*Annonser som ej är förenliga
med SNF:s, FIDEM:s och
AINP:s etik
kommer att avböjas*

Tryck:

Masterprint Sätteri & Tryckeri AB
ISSN 0283-071X

Vårprogrammet 1990

Om ej annat anges, hålls mötena kl 18.30 på Sandhamnsgatan 50 A (Riksantikvarie-
ämbetets lokaler, tag buss nr 41 till Rökubbsgatan eller T-bana till Gärdet).

Mars	15	19.00 går vi i stället på Kungl Myntkabinettets föreläsning i Historiska museets filmsal (ingång från Narvavägen/Linnégatan). Program se sid 46. <i>OBS! Bellman-aftonen flyttad till 22/3!!</i>
	22	Kl 18.30 (vanlig tid) samlas vi i <i>Historiska museets entréhall</i> (använd ingången från Narvavägen/Linnégatan) för en afton kring <i>Carl Michael Bellman - medaljer, musik, mat</i> . Vi serveras en måltid i 1700-talets tecken för 150 kr (inkl rödvin). Den som vill delta i måltiden måste anmäla sig <i>senast</i> 20 mars till kansliet tel 667 55 98 (tis-fred kl 10-13) eller skriftligt. Beloppet kan insättas på vårt pg 15 00 07-3 (märk talongen "Bellman").
April	24	Vårauktionen i Statens Historiska museer.
	25	Sten Tesch, chef för Sigtuna museum: Nya rön om det äldsta Sigtuna. Preliminära resultat från utgrävningarna.
Maj	24-25	Resa till Åland med årsmöte. Program se sid 26.

Forts från sid 26

Priser och övriga upplysningar

Priset för resan beräknas bli omkring 540 kronor för plats i dubbelrum respektive 655 kronor för plats i enkelrum. Detta pris inkluderar båtresa t/r, hotellrum, middag på torsdagen (drycker betalas separat) och bussutflykten. För återresan har vi beställt bord för samtliga i båtens à la carte-matsal (detta ingår ej i priset). Likaså äter den som vill på utfärden till Åland, inget är då beställt.

För reservation betalas ovanstående summa av 540:— respektive 655:— till Numismatiska Föreningens postgirokonto 15 00 07-3 före den 20 april.

Antalet platser är begränsat till 54 och även KMK:s vänner är inbjudna, så det gäller att vara ute i tid! När antalet är fullbokat betalas kommande inbetalningar tillbaka.

Adressändring

*Använd postens adress-
ändringsblankett, som du
sänder till:*

Svenska
Numismatiska
Föreningen
Östermalmsgatan 81
114 50 STOCKHOLM

SNF:s kansli

har postadress:
Östermalmsgatan 81, 2 tr ö g,
114 50 Stockholm.
Telefontid tisdag - fredag 10-13,
tel 08-667 55 98.

Besökstid 10.30-13.00

Semesterstängt:
midsommar-1 sept samt jul- och
nyårshelgerna.

Mera nytt

se sid 26 och 46.

**GYNNA
SNT:s
ANNONSÖRER**

Kring världens största mynt – Kristinas 10 daler s m 1644 – 1645

Av Ian Wiséhn och Lars O. Lagerqvist

I det magnifika arbetet av Bertel Tingström, *Plate money, the World's largest currency* (Stockholm 1986, utgiven av Kungl Myntkabinettet) kan vi studera hur tanken på de jättelika kopparmynten i plåtform växte fram med diskussioner i rådet och to m en provmyntning (Tingström s 17 ff.). I diskussionen 1643 deltog bl a Axel Oxenstierna, Louis De Geer och Claes Fleming. Beslut tog i januari 1644 varvid det beslöts, att man skulle mynta plåtar om 10 daler s. m. med en vikt av 2 lispund och 18 markpund, dvs 19,72 kg.

Myntningen tog sin början i Avesta samma år. Order om att myntningen skulle upphöra nådde myntverket där i januari påföljande år. Emellertid påträffades 1974 en tiodalerplåt med årtalet 1645 (härom mera nedan). Tingström har påvisat (s 20), att man i slutet av detta år i brev från myntverket bekräftat, att det slagits 235 plåtar för Svea Livgarde tidigare under året. Totalt åtgick för världens största mynt inte mindre än 528 ton koppar.

Av 10-dalern präglades sammanlagt:

1644– 26 539 st

1645– 235 st

Idag känner vi endast till åtta bevarade 10-dalers plåtmynt och ett exemplar som försvunnit ca 1810.

Här nedan förtecknas dessa exemplar:

Kungl. Myntkabinettet, inv. nr 4213. Småland, Kalmar hamn.

10 daler s. m. 1644, funnen vid muddring i Kalmars inre hamn 1867 (mellan trädgårdarna och gasverket). Upphittaren var arbetskarlen Jonas Andersson. Plåtmyntet löstes med 40 rdr r m.

Ref: SHM/KMK:s inventarium.

Kungl. Myntkabinettet, RAÄ-SHMM dnr 3460/74. Östergötland, Gryts skärgård. Häradsdkär. (Myntfyndet är ännu inte fyndfördelat och nya undersökningar av fyndplatsen kommer att ske under 1990.)

Fem 10 daler s. m. hittades (tillsammans med mer än 2000 rundmynt av koppar) i Gryts skärgård, Häradsdkär, utanför Valdemarsvik 1974. Mynten,

som hade legat i vatten, var delvis hårt anfrätta. 10 daler s. m. 1644 (4 ex.) och 1645 (1 ex.).

Ref: ATA, NNÅ 1975–76, sid 244, Malmer, B. & Wiséhn, I., Myntfynd från Östergötland. *Sveriges mynthistoria Landskapsinventeringen* 1, Göteborg 1982, fynd nr 21.

Eriksberg, Bondeska samlingen 10 daler s. m. 1644 (1 ex.).

Sannolikt har det år 1809 inköpts av dåvarande innehavaren av Eriksberg friherre Carl Bonde (1786–1854), vilken då inköpte en hel myntsamling. Detta var Jonas Norns (ca 1719–1795) samling om ca 3000 mynt och medaljer. I denna samling ingick även 10-dalern. Den sydamerikanske frihetshjälten Francisco de Miranda som reste i Sverige 1787 besökte i Göteborg den 27 november Jonas Norn. Hemma hos Norn fick Miranda bl a se 10-dalern (det är troligt att vinhandlaren Daniel Nescher (1753–1827) först köpt Norns samling och därefter år 1809, i rädsla för ett ryskt anfall på Stockholm, sålt samlingen till Bonde). Den av Bonde köpta samlingen ställdes emellertid undan och var bortglömd ända till 1869. Då besöktes Eriksberg av den framstående numismatikern, expeditionschefen Curt Fredrik Meinander (1790–1878). Han fick höra talas om en tung ekkista, vilken fanns förvarad uppe på slottsvinden men aldrig i mannaminne blivit öppnad. Någon nyckel fanns inte, och kistan var så tung, att den inte gick att rubba. En smed fick upp locket, och innehållet visade sig bestå av en mängd plåtmynt – bland annat den sällsynta 10-dalern.

Referenser: ATA; Wahlstedt, A., De stora plåtmynten (10- och 8-dalrar). *Numismatiska Meddelanden* XXV, sid. 37–51; Nathorst-Böös, E. & Wiséhn, I., Numismatiska forskare och myntsamlare i Sverige fram till 1830-talet. *Numismatiska Meddelanden* XXXVI, Stockholm 1987.

Avesta myntmuseum

10-daler s. m. 1644 (1 ex.).

Den framstående samlaren greve Carl Snoilsky (1841–1903) hade i en

Mitt i City PEO Mynt & Frimärken

Med stor sortering av
Mynt • Sedlar • Medaljer
Frimärken • Vykort
Aktiebrev • Tillbehör

Drottninggatan 19, Box 16245
103 25 STOCKHOLM
Tel 08-21 12 10

gammal bok i Kungliga Biblioteket funnit upplysningen, att Fredrik I år 1731 på sin resa till Hessen medfört ett 10-dalers plåtmynt, vilket redan då ansågs som en raritet. Med utgångspunkt från dessa upplysningar lyckades den kände konst- och antikvitetshandlaren Henryk Bukowski efter långa efterforskningar uppspara exemplaret. I samband med de Hammerska konstauktionerna vistades Bukowski 1892 i Köln, och vid hemkomsten till Stockholm hade han plåtmyntet med sig. Troligen hade han fått byta plåtmyntet (som antas ha funnits i Hessisches Landesmuseum i Kassel) mot något föremål, som ägt större intresse för museet i dess egenkap av speciellt hessisk kulturinstitution. År 1893 inköptes plåtmyntet av apotekaren Gustaf Cavalli (1849–1926) för 2000 kronor. När Cavalli sålde sin plåtmyntsamling till Avesta Järnverks A.B. medföljde 10-dalern. Ref: Wahlstedt, A., De stora plåtmynten (10- och 8-dalrar). *Numismatiska Meddelanden* XXV, sid. 37–51.

Riksbankens myntsamling, ursprungligen friherre Gustaf Classon Rålamb (1675–1750) samling. Den finns upptagen som nr 168 i den rålambska katalogen och bör alltså ha funnits med när riksbanken efter dennes död 1750 köpte hela den numismatiska kvarlätenskapen. När och hur den sedan försvunnit är obekant, men när bankens kabinet på 1830-talet kom under B.E. Hildebrands omsorgsfulla förvaltning var den i alla händelser borta.

Rimligtvis bör denna plåt, som icke är identisk med någon av de andra kända, finnas kvar någonstans, såvida den inte i ren okunnighet blivit nedsmält efter att ha passerat flera mellanhänder.

Ref: Wahlstedt som ovan, s 38.

46. MARCK . VICTUALIE . WICHT .

10 daler s.m. nr 1644. Plåtmyntet ur Rålamb's samling (efter katalog i Kungl. Myntkabinettet), som förvärvades till Riksbankens samling och på okänt sätt försvann ca 1800.

En karikatyr av Fritz von Dardel 1885

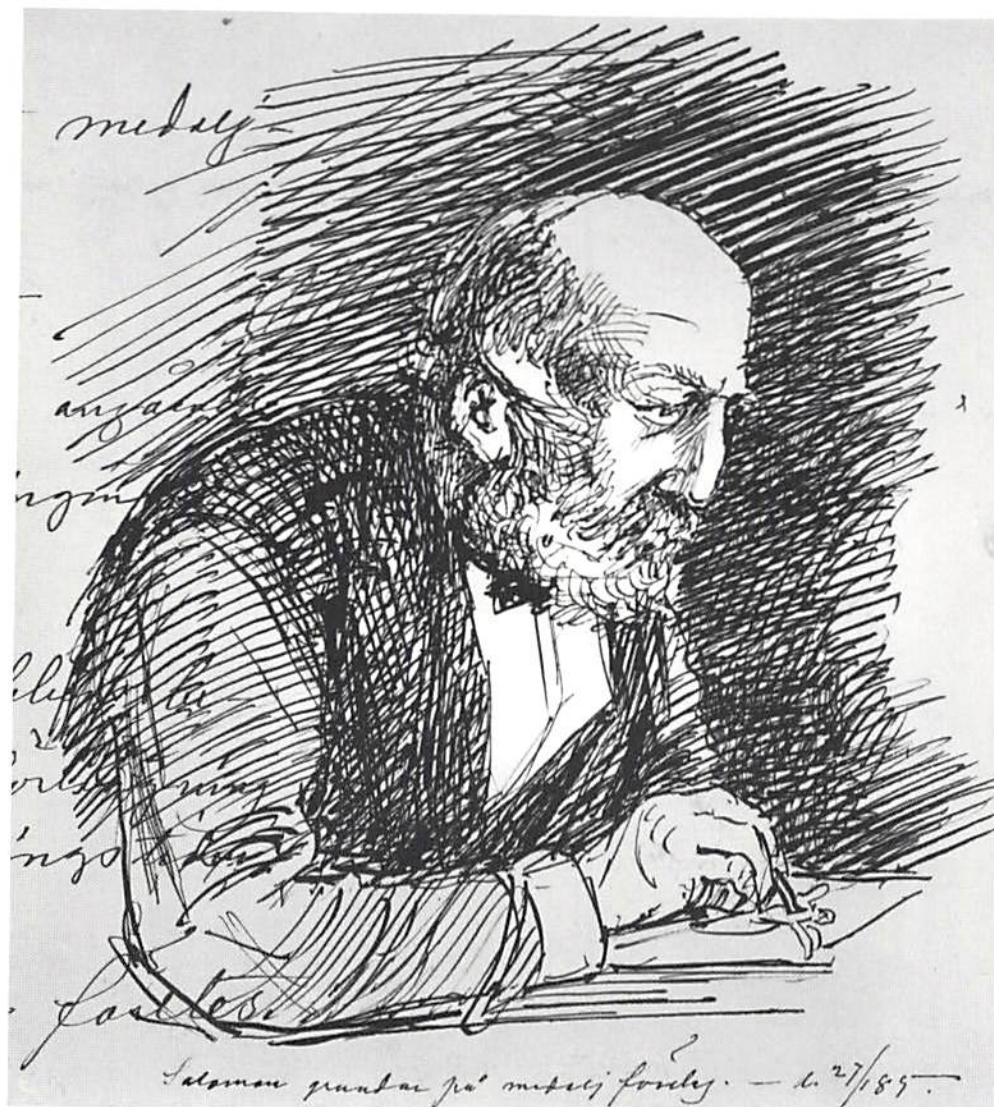
Av Lars O. Lagerqvist

Fritz von Dardel (1817-1901) hörde till en gammal adlig släkt från Genève, varav en gren skall ha utvandrat till Neuchâtel under medeltiden. En medlem av denna gick i engelsk krigstjänst fram till 1808 och gifte sig sedan med en svensk grevinna av ätten Levenhaupt. Han fick 1810 svensk bekräftelse på sitt adelskap och 1816 preussisk. Med sin hustru återflyttade han till Schweiz och där föddes - i Neuchâtel - sonen Fritz Ludvig. Dennes modersmål var franska och

när han 1833 reste till Sverige för att bli officer fick han lära sig sitt nya fäderneslands språk så gott som från grunden; helt behärskade han det aldrig och sina privata anteckningar förde han mestadels på franska.

Dardel kom att göra en fin karriär i Sverige. Krigstjänsten lämnade han definitivt 1864 som överstelöjtnant men hade då hunnit med att vara militärattaché i Paris och få en hovtjänst hos Karl XV, som han redan tidigt lärt känna (under dennes kronprinstid).

Fram till kungens död 1872 förblev han en av dennes närmaste, ehuru ingalunda okritiska vänner. Dardel hade en annan sida - han var också konstnär. Detta ledde till en ny karriär. Samma år som han lämnade militärtjänsten blev han överintendent och chef för Överintendentsämbetet - d v s byggnadsstyrelsen - samt preses i Konstakademien (till 1885). 1867-93 var han ordförande i Nationalmuseumnämnd och innehade en mängd andra liknande uppdrag, bla som

1. G. Saloman vid sammanträde i Konstakademiens nämnd 27 januari 1885. Teckning av F. von Dardel. Nationalmuseum.

juryman för flera utställningar inom och utom Sverige. Till sin konstuppfattning var han ganska konservativ.

Dardel var en mycket flitig karikatyrtecknare. Genom sin position i samhället med förnäma och vidsträckta förbindelser kom han att bli en ovärderlig skildrare av det samtida svenska samhällets högre skikt i bild men även i skrift, vilket kan studeras i hans *Minnen* och *Dagboksanteckningar*, alla utgivna efter hans död (1911–20, 1930). De är illustrerade med hans egna karikatyrer. Dessutom bidrog han som tecknare och kåsör under pseudonym i dagspressen samt illustrerade flera arbeten av andra, bl a ett av den blivande Oscar II. Hans efterlämnade verk är spridda på många håll – åtskilliga i privat ägo – men den här avbildade karikatyren (fig. 1) finns på Nationalmuseum.

Texten under teckningen berättar om vad den föreställer: "Saloman

grundar (grunnar) på medaljförslag - d. 27/1 1885". Var ägde nu detta "grunnande" rum och vad gällde medaljförslaget? Det är inte så svårt att fastställa, men låt oss börja med den karikerade.

Geskel Salomon (1821 - 1902) var av judisk härstamning (från Schleswig) och hade 1850 ändrat sitt namn till Saloman. Sedan 1874 undervisade han som vice professor vid Konstakademien och var medlem av denna. Mest känd är han för sina porträtt, landskapsmålningar och genrebilder men hör inte till dem, som i dessa konstspekulationernas yttersta dagar "ömvärderats" och vars verk betingar höga priser på kvalitetsauktionerna. Mest känd är säkert hans ofta reproducerade "Utvandrarna", målad 1864 under hans tid i Göteborg.

Sammanträdesdatum gör det lätt att fastställa, att det måste röra sig om ett möte i just denna akademi, där Salo-

man var medlem och Dardel ännu preses. Det är omvittnat, att Dardel förströdde sig med att teckna under långgrandiga sammanträden (han var varken den förste eller den siste!), ja to m under middagar.

Genom vänligt tillmötesgående av Kungl. Akademien för de Fria Konsterna har jag fått en kopia av ett protokoll, som fördes vid akademiens förvaltningsnämnds sammanträde den 27 januari 1885. Närvarande var, förutom de två ovannämnda herrarna, professorerna greve Georg von Rosen (1843 - 1923), Wilhelm Wallander (1821 - 88) och P. D. Holm (1835 - 1903), vice professorerna M. E. Vingge (1825 - 96) och F. G. A. Dahl (1835 - 1927), kassaförvaltaren kamrer August Beskow (1836 - 86) och sekreteraren, professor A. Th. Gellerstedt (1836 - 1914). Protokollet har - efter Dardels avgång - justerats av von Rosen. Här läser man som §2 följande:

Företeddes Medaljgravören Adolf Lindbergs på grund af Nämndens annons i allmän tidning inlemnade förslag till bilder och inskrifter för den medalj, som kan komma att varda utdelad som pris vid årets konstutställning. Nämnden godkände för sin del framsidan, men lemnade, beträffande fransidan, åt Sekreteraren i uppdrag att tillfråga författaren [!] huruvida han vore hugad att anordna densammans Minervafigur i sittande ställning i stället för stående och inkomma med ett sådant alternativ innan Akademiens nästa sammankomst den 31 dennes.

Det är en smula förvånande att finna Lindberg - snart själv medlem av akademien (samma höst) och professor - benämnd "författare" och att

a-b

a

b

2 a-b. Medaljerna till Konstakademiens 150-årsjubileum 1735 - 1885. Av Adolf Lindberg. a. Minnesmedaljen. b. Prismedaljen. De skiljer sig åt endast genom inskriften nederst på fransidan. - Kungl. Myntkabinettet. Foto ATA.

man anser, att han bör kunna få fram en ny skiss på 4 dagar. Om det var just Saloman som anmärkte på frånsidan lär vi aldrig få veta; däremot syns det tydligt, att det är en tecknad förlaga och inte någon modellerad skiss som han studerar.

Vad man sedan saknar i protokollet är själva anledningen till att man beslutat slå en ny prismsmedalj – det var akademiens 150-årsjubileum. Det var 1735, under Fredrik I:s regering men helt utan denne för kultur föga intresserade monarks tillskyndan, som Kungl Akademien för De Fria Konsterna stiftades, ehuru då under namnet Kongl. Ritakademien.

Vi skall här inte i detalj följa medaljens tillkomsthistoria men kan konstatera, att Lindberg böjde sig för akademiens önskan och framställde Minerva sittande. Förslagen underställdes

sedan enligt gällande bestämmelser Kungl Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien för granskning av inskrifterna. Detta skedde fö på denna akademis instiftelsedag, den 20 mars, då ett sammanträde alltid avhålls i särskilt högtidliga former. §89 berättar för oss:

Ett af K. Akademien för de fria konsterna inlemnadt förslag till två medaljer godkändes.

A. Belöningsmedalj. (Så följer en beskrivning till vilken vi skall återkomma.) *At förtjensten.*

B. Minnesmedalj. Lik den föregående. *Till äminnelse.*

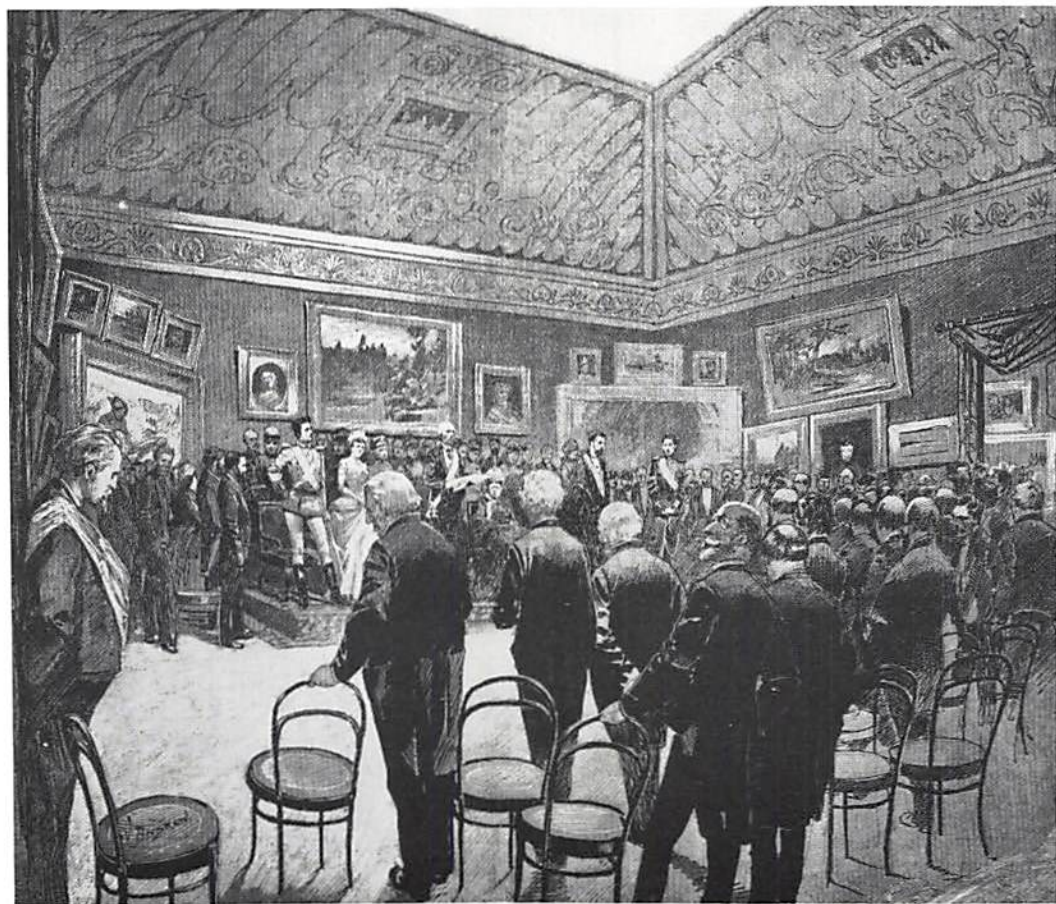
Som synes hade Konstakademien nu bestämt sig för att göra en särskild minnesmedalj att utdelas vid 150-årsfesten.* Denna firades emellertid redan den 1 augusti 1885 i närvaro av den kungliga familjen och då var medaljerna inte färdiga!

* Under jubileumsåret utbröt den stora striden mellan akademien och "opponenterna", dvs nästan alla de yngre, framstående konstnärerna – Bergh, Zorn, Larsson m fl. Reformförslag avvisades av K. Maj:t. Dardel reagerade ganska negativt, även om han var positiv till en del av de ungas arbeten (se sista sidorna i *Dagboksanteckningar* för 1885, Sthlm 1920). Dardels avgång som preses hade inte med stridigheterna att göra; han hade 1882 i efterhand accepterat tre års förlängning, men ej mera.

Låt oss först återge B. E. Hyckerts beskrivning (efter dennes tillägg 1892 till Hildebrands stora medaljverk från 1874 – 75):

* 66.

Åts. FREDRIK I GRUNDLÄGGARE (femuddig stjärna) OSCAR II BESKYDDARE; innanför omskriftens början årtalet 1735 och innan-

3. Festen vid Konstakademiens 150-årsjubileum 1 augusti 1885. Efter teckning av V. Andrén i *Ny Illustrerad Tidning*. På podiet i bakgrunden ses den kungliga familjen: från vänster prins Carl, kronprinsessan Victoria (?), Oscar II, drottning Sofia (sittande), kronprins Gustaf (V), prins Eugen. Alla de kungliga herrarna bär Serafimerordens band helt korrekt över vänster axel, utom kungen, som bär det över den högra – är det en missuppfattning av konstnären? Reprofoto ATA.

för dess slut 1885 Båda konungarnes bröstbilder, v. s., förenade, konung Oscars i amiralsuniform med Carl XIII:s orden; k. Fredriks i harnesk. - Under k. Oscars axel: A LINDBERG

Fråns. K·AKADEMIEN FÖR DE FRIA KONSTERNA En kvinna (Akademien för de fria konsterna) i antik dräkt, med en stjärna öfver hjässan, sittande på ett pelarkapitel, omgifvet af en herkulestorso, en planschportfölj, klubba och pallett med penslar (sinnebilder af de fria konsterna), håller i den framräckta högra handen en lagerkrans och hvilat venstra armen på en invid hennes sida å kapitlet stående sköld med Akademiens vapen (en upprätt stående sädeskärfve (vase) i k. Gustaf III:s krönta namnchiffer, omgifvet af tre kronor). I afskrifningen: TILL ÅMINNELSE - Vid venstra kanten:

LINDBERG

Kring kanten på båda sidor en pärlrand.

Diam. 51 mm. St. på k. Myntet, åtsidans skadat genom sättning. Slagen af k. Akademien för de fria konsterna.

* 67.

Dylik, men Fråns. ÅT FÖRTJENSTEN i afskrifningen.

St. på k. Myntet. Utdelades vid 150-årsfesten såsom hedersbetygelse från Akademien, i guld till fyra framstående svenske konstnärer, valda inom de tre konstgrenarne skulptur, arkitektur och målarkonst, i silfver till ledamöterna i bestyrelsen för en i sammanhang med festen anordnad konstutställning.

Här är medaljerna avbildade som fig 2a-b.

Beskrivningens kommentar är alltså felaktig - av Adolf Lindbergs egna anteckningar, publicerade 1939 i katalogform av sonen Erik Lindberg (NNÅ 1939, s. 60 nr M. 94) framgår, att arbetena levererades i oktober månad 1885** Vid den stora festen fick de belönade nöja sig med ett meddelande om priserna.

** Följande månad invaldes Lindberg i Akademien. Det fanns nog ett samband.

Det guldexemplar av minnesmedaljen (2 b) som tilldelades konungen - och som finns kvar på slottet - fick Oscar II alltså först under hösten.

Källor och litteratur:

Kungl Akademien för De Fria Konsterna: Protokoll 1885.

Kungl Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien: Protokoll 1885.

Nationalmuseum: Teckningssamlingen.

B. E. Hycert: Sveriges och svenska konungahusets minnespenningar, praktmynt och belöningsmedaljer efter 1874 ... NM XIII, Stockholm 1892.

E. Lindberg: Adolf Lindberg ... NNÅ 1939, Stockholm 1940, s 1-85.

NM = Numismatiska Meddelanden, utgiven av Svenska Numismatiska Föreningen.

NNÅ = Nordisk Numismatisk Årsskrift, utgiven av Nordisk Numismatisk Union.

Barnens daginsamlingen 1909

Hur gick det till vid insamlingen av pengar i samband med Barnens dag i början av sekelskiftet? För barnen i Stockholm var det en friluft- och karnevals-fest som nog de flesta barn kom i beröring med. Bakom dessa festligheter fanns det även på den tiden en organisation. I fd norska ministerhotellet hade bankir Burmans sterbhus ställt tio rum i två våningar till förfogande för Barnens dags expedition. Här började chefen, J. Almquist, tillsammans med ett par biträden arbeta. Med tiden ökade göromålen inför själva insamlingen och staben ökades med ytterligare biträden. För att få in pengar till verksamheten krävdes bössinsamlingar. Denna del av Barnens dag var inte populär bland allmänheten. Men man hade ansträngt sig att till bössinsamlare få de "hyggligaste ungdomar som Stockholm öfverhufvud kan prestera". Det hade funnits många klagomål och man hade därför tvingats att skärpa kontrollen. Först och främst fick ingen över 15 år någon bössa om inte hon eller han tillhörde någon förening. Varje bössinsamlare fick efter noggrann inregistrering ett gult märke med ett nummer som motsvarade den förening han eller hon tillhörde. Detta märke, som skulle bäras synligt, möjliggjorde i hög grad för allmänheten att själva utöva kontroll över den skramlande ungdomen. Man uppmanade allmänheten att endast lämna pengar till ungdomar som hade bössor.

Teckning av Barnens dagsmärke för bössinsamlare.

Vilket resultat fick 1909 års insamling? Om man räknar i antalet mynt var resultatet strålande - närmare en miljon mynt. När räkningen av de insamlade mynten var färdig kunde man uppvisa en slutsumma på något öfver 28 000 kronor. Av detta belopp bestod omkring 12 000 kronor i silvermynt, huvudsakligen 10-öringar, och återstoden i koppar. Kopparslantarna var fördelade på:

488 336 st 1-ören = 4 883:36
334 791 st 2-ören = 6 695:82
90 110 st 5-ören = 4 505:50
Tillsammans 16 084:68

En och annan guldslant samt några sedlar fann man också vid uppräknandet, men deras belopp inverkad ytterst ringa på slutresultatet.

Ian Wiséhn

Glasmålningar för 8-dalers plåtmynt

Det finns många kyrkor i Sverige som äger gamla mynt. Oftast rör det sig om mynt som länge legat kvar i någon oferbössa eller som hittats i samband med gravöppningar. I de flesta fall har dessa mynt inget större ekonomiskt värde och kan därför lugnt ligga kvar i kyrkans förvar. År 1903 inträffade dock det märkliga att Värmdö församling i Stockholms län i en skrivelse till Kungl. Vitterhets-, historie och antikvitets akademien ansökte om tillstånd att försälja ett kyrkans tillhörigt 8-dalers plåtmynt av år 1660 med Karl XI:s namnchiffer. Pengarna skulle användas till anskaffande av glasmålningar till ett fönster i Värmdö kyrkas kor. Församlingen fick sitt tillstånd och försäljningen skedde. Troligen måste någon ha upplyst församlingen om värdet av plåtmyntet.

I/W

I januari 1638 överskred han återigen Rhen, slog de kejsrlika trupperna vid Rheinfelden och intog efter flera månaders belägring den 3 december 1638 staden Breisach.

Mitt uppe i nya krigsförberedelser mot Bayern och Österrike dog Bernhard i en ålder av 35 år den 18 juli 1639 i Neuenburg vid Rhen till följd av svartkoppor.* Man förmodade att det rörde sig om ett franskt giftmord, men detta var och är omöjligt att bevisa, som så många likartade anklagelser vid denna tid.

Hans armé, hans erövringar och grevskapet Elsass vann Richelieu för Frankrike.

Man får väl anse att Bernhard von Sachsen-Weimar var det 30-åriga krigets mest betydande tyske, protestantiske fältherre. Han kämpade av personliga orsaker för den protestantiska saken och som företrädare för en furstlig liberalitet.

* Det är den svåraste formen av smittkoppor med 75% dödlighet.

Låt oss så gå över till numismatiken, hertig Bernhards taler:

Taler 1634 (Myntort Würzburg), Davenport C 6670.

Åtsida: BERNHARD (us) D:(ei) G:(ratia) DVX - SAXO:(niae) IVL · (iaci) CL · (iviae) ET MON (tium) = (Bernhard av Guds nåde, hertigligen av Sachsen, Jülich, Kleve och Berg).

Höftbild, vänd åt höger, i rikt dekorerat harnesk med stor spetskrage och fältbindel, i den högra handen en kommandostav, den vänstra handen stödd mot höften, nedtill det hertliga, sachsiska vapnet med krona.

Frånsida: Under det strålände Jehovah (hebreiska) en arm med lagerkrans, under den en vapenkartusch med würzburgisk fana (Würzburg-Hertigdömet Franken), nedtill bredvid C 16-34 S (myntmästarens tecken C S = Conrad Stutz och året 1634).

Omskrift: QVOD · DEVS · VULT · HOC · SEMP(er) · FIT = (Det Gud vill sker alltid), hertig Bernhards valspråk.

Myntmästare Conrad Stutz' myntverk i Fürth var inrymt i Ulvgröpskvaren (Wolfgrubermühle) vid Pegnitz. Av de kommunala handlingarna framgår att Conrad Stutz lämnat Fürth 1632 (september?) - förmodligen hade kvaren lagts i spillror. Fürth drabbades 1632 bl a av katastrofala skador på grund av att Gustav II

Hertig Bernhards taler 1634 (Myntort Würzburg), Davenport C 6670. Något förstord.

Adolfs och Wallensteins båda härar från juli månad till början av september slagit läger vid Nürnberg och Fürth. Från slutet av augusti till den 3 september pågick en hård, massiv artilleribeskjutning och stormangrepp av svenskarna mot Wallenstein och den bayerske kurfursten Maximilian I, vilka fjärran från Fürth framgångsrikt försvarade det strategiskt viktiga berget, die Alte Veste.

Conrad Stutz flyttade till Würzburg, som vid den tiden styrdes av svenskarna, och fortsatte där sin verksamhet som myntmästare. Först 1637 flyttade han tillbaka till Fürth.

Myntmästare Conrad Stutz skänkte två gåvor, som han själv tillverkat, bestående av ett kärl för oblater och en kalk, till kyrkan St Mikael i Fürth.

Av kalken kvarstår endast foten. Den visar på undersidan - framställd i finaste gravyrarbete i en inramad

Conrad Stutz. Oljemålning 30×35 cm av Hans Nowak 1985.

rektangel - St Mikael (Fürth-kyrkans skyddshelgon), stående i mitten med väg och svärd; till vänster om honom knästående Conrad Stutz i festklädsel med lång mantel, med knäppta händer och huvudet höjt mot St Mikael, till höger, även knäfallande, hans hustru Anna i lång klädnad, iförd mantel och försedd med huvudduk; till vänster och till höger blickar två änglahuvuden ut ur de uppstigande molnen. Ovanför molnen Gud Fader med utbredda armar i svallande skrud. Utanför rektangeln till vänster en stående glödhake överlagd med en linje förbindande bokstäverna C - S; ovanför ett band med initialer bestående av bokstäverna C.S.M. (= Conrad Stutz Myntmästare); till höger ett upprättstående, gående lejon, ovanför vilket ett band med initialerna A. S. G. B. S. (= Anna Stutz, född Spindler). Nedtill utanför rektangeln ett änglahuvud, upptill en duva omgiven av strålar (= den Heliga Ande). Omskriften lyder i översättning: "Conrad Stutz myntmästare och Anna hans hustru förärar denna kalk till kyrkan i Fürth till Sankt Mikael anno 1626".

Detta graverade självporträtt av Conrad Stutz och hans hustru Anna gäller för att vara det äldsta vittnesbördet om porträtt av invånare i Fürth.

(Översatt av Maj Jarl)

**GYNNA
SVENSK
NUMISMATISK
TIDSKRIFTS
ANNONSÖRER**

Auk

Boka in vårens stora mynt

Vi lovar bjuda på stor uppmärksamhet, vilken kan bidra till nya rekordnoteringar.

Operaterassens Festvåning den 7/4.
Auktionen börjar kl 10, visning kl 9–10.
Visningsdagar är ons, tors, fred 4–6 april mellan kl 11–17. Adressen är Arsenalsgatan 6.

Hirsch

tion

ändelse, Hirsch vårauktion.

Lördagen den 7 april är vårens stora myntauktion. Kom och möt vänner i en spännande atmosfär. Ropa in fynd eller bevaka marknaden.

Hirsch Mynt AB anordnar offentlig auktion den 7/4 1990. Varmt välkomna.

Mynt AB

AUKTIONER

Rekordauktionen i Zürich

Den i särklass största auktion som ägt rum på svenska mynt hölls i Zürich den 30 november och 1 december 1989. Här är historien om denna auktion och om den samling som då såldes.

I början av 1970-talet fick den kände affärsmannen Karl-Eric Schmitz i Malmö (numera i Schweiz) den idé att han skulle bygga upp en myntsamling. Målsättningen var inte dålig. Samlingen skulle i princip omfatta en komplett serie av alla svenska mynttyper kända ärtal och varianter från Gustav Vasa till nutid. Medeltidsmynten, plåtmynten och riksbanksmedlarna ansågs dock inte möjliga att samla komplett och uteslöts från den i övrigt uttalade, imponerande ambitionen. För att om möjligt uppnå denna målsättning anställdes Ingvar Nilsson, känd medlem och ledare för auktionerna i Kristianstads Numismatiska Förening. Han grep sig med stor energi an verket och syntes exempelvis alltid på alla stora auktioner under kommande år. Några ekonomiska hinder för att förvärva önskade objekt tycktes inte finnas, ty i regel hölls hans nummerlapp högt ända tills ett önskat objekt var klubbat. Härigenom blev inköpspriserna ofta höga, ibland flera, ja upp till tio gånger värderingspriserna. På detta sätt tillfördes samlingen större och mindre rariteter, som tidigare tillhört andra kända samlingar såsom Sven Svenssons, Ekströms, Algårds, Otto Smiths, Prippts etc. Många av mynten från dessa samlingar hade tidigare givetvis legat i äldre, kända samlingar.

Förutom inköp på alla stora auktioner förvärvades även hela samlingar och enstaka mynt från olika handlare i in- och utlandet och även från många samlare.

Eftersom målsättningen var så hög att alla kända (och okända) varianter skulle anskaffas blev det nödvändigt att ibland nöja sig med mynt av sämre kvalitet, eftersom inga bättre fanns att tillgå. På en förhållandevis rekordkort tid av ca 15 år byggdes sålunda en jättesamling upp, som innehöll många exemplar som kanske var de enda kända i privat ägo och i övrigt många stora sällsynheter. Även om samlingen omfattade det mesta av svenska mynt som finns inom denna period från Gustav Vasa till idag blev den dock aldrig färdig.

Hela den "numismatiska världen" kände givetvis till denna samling och den iver med vilken mynt anskaffades till den och överraskningen blev minst sagt stor när på våren 1989 rykten började surra att samlingen kanske skulle säljas. Mynten hade exporterats till Schweiz, där ägaren numera residerar och många tyckte givetvis att det var mycket tråkigt att så många fina svenska mynt lämnat det land, där de egentligen hör hemma. Det blev nu mycket undrande, om samlingen skulle säljas och

i så fall hur den skulle säljas och när. Skulle en köpare möjligen överta alltihopa eller skulle det bli på auktion och i så fall var, i Sverige eller i utlandet?

Så småningom visade det sig att ryktena talat sanning. Samlingen skulle säljas av två samarbetande firmor, nämligen Spink & Son och Schweizerische Bankvereins avdelning för mynthandel i Zürich. Samlingens storlek i antal mynt och värde föranledde en uppdelning på flera auktionstillfällen. Första delen skulle säljas 30 november och 1 december 1989.

Nu började en väntans tid för många samlare och handlare. Alla visste att samlingen var stor och späckad med prakt-exemplar, stora rariteter etc men ingen visste exakt vad den innehöll. Så kom den då till slut och även om man förstätt att den skulle innehålla många mynt så blev alla förväntningar vida överträffade. För det första katalogens utseende. Den var inbunden i styv pärm i svenska färger. På omslaget stod auktionens tema, "Coins of Sweden" och en bild av Sveriges kanske dyraste mynt och dessutom första stormynt, Sturemarken från 1512, och en exklusiv gulddukat i praktiskick från Karl XI. Dessutom var katalogen försedd med ett blågult sidband och en helsida visade varje regent med alla data om denne. Myntinnehållet omfattade perioden Gustav Vasa t o m Karl XI med ett undantag, nämligen Sturemarken från 1512. Avdelningen Gustav Vasa erbjöd t ex sex exemplar av Sveriges första daler, alltså från 1534, vidare gyllen 1528, Svartsjödälern 1546 och den berömda Västeråsälern från 1640, vilken ju varit till salu endast någon enstaka gång.

Totalt utbjöds 36 dalar och sammanlagt 197 mynt från Gustav Vasa. Från Erik XIV kan exempelvis nämnas dubbeldälern utan år, 12 andra dalar samt tre 1/2-dalar. En komplett sats av de sällsynta blodsklippingarna 1568 utbjöds likaså. Från Johan III började även guldmynten, där fanns såväl 10-dukaten, alltså portugalösen, som halvportugalösen, 2 ex av krongyllen osv. Genomgående för alla kommande regenter var att de yppersta guldmynten fanns med, de flesta i mycket hög kvalitet och särskilt från Karl XI kan nämnas den enastående samlingen av dukater, många ytterst stora sällsynheter. Men av de 1 069 utrop mynt som skulle säljas fanns givetvis många mynt för "vanliga samlare". Lägsta utrop var sålunda 50 SFR, dvs 200 SEK. I några fall hade enklare mynt sammanförts i sk lotter. Den största lotten som såldes bestod av inte mindre än 48 silverretören från Karl XI.

När katalogen sålunda anlant var det många som bestämde sig, denna auktion fick man bara inte missa. Mynten fanns tillgängliga för besiktning i Schweiz under mer än en månad före auktionen, men intresset då torde ha varit i det närmaste obefintligt. Dagarna före auktionen, när den riktiga visningen började, var det däremot knappt ambägsutrymme mellan uteslutande svenskare på plats.

Visningen ägde då rum i Bankvereins lokaler i Zürich under mycket trivsamma former. Mynten låg lösa på brickor så att det var lätt att studera dem. Även om själva katalogen var ytterst imponerande, visade det sig när man började studera mynten närmare att det fanns åtskilliga defekter som icke omnämns, t ex mynt med lagade hål, större eller mindre repor, kantskador etc. T o m några guldmynt som ansågs falska. Dessutom var referensnumren till numismatisk litteratur många gånger felaktiga, men Ingvar Nilsson bistod flitigt med korrigeringar.

Eftersom samlingen i jakten på varianter kompletterats med exemplar av lägre kvalitet hade man ju väntat att många sådana mynt skulle finnas med. Ett större antal sådana mynt hade dock sorterats bort för att säljas vid senare tillfälle, möjligen i Sverige. Avbildade mynt i auktionskatalogen gav därför ett mycket bra intryck och en stor komplang måste ges till den som fotograferat mynten. I många fall såg de bättre ut på fotona än i verkligheten.

Så kom då äntligen den stora dagen den 30 november. Auktionen ägde rum på Grand Hotel Dolder. Detta är en slottsliknande byggnad, som ligger uppe i bergen en liten bit utanför själva centrum av Zürich. Man undrade kanske varför en lokal som var så pass avlägsen hade valts, men när man kom dit förstod man, för något mera imponerande har knappast skådats.

Auktionen skulle börja första dagen kl 14 och visning ägde rum på fm till kl 12; därefter var auktionssalen stängd. Under dessa två mellantimmarna var det alltså dags för lunch och deltagarna satt i den jättestora hallen utanför salen i olika soffgrupper, diskuterade, vandrade omkring mer eller mindre nervöst, hörde sig för med vänner, kolleger och konkurrenter vad de var speciellt intresserade av, försökte få prioritet på en eller annan godbit och förhandla på olika sätt. Den stämning som rådde omedelbart innan auktionen började i denna stora lobby var bland de mest förtätade som upplevts och något liknande i svenskt numismatiskt hänseende torde aldrig ha inträffat.

Så började auktionen. De som skulle slåss om samlingen var ett 40-tal personer, varav ungefär tretio var handlare och resterande samlare som ville förbättra sina samlingar samt några, som via ombud köpte exklusiva mynt för ren investering. När auktionen skulle börja kungjordes att alla närvarande med damer, när så var tillämpligt, var inbjudna till en middag på detta hotell samma kväll.

I middagen deltog ett 60-tal personer, vilka placerats ut vid 7-8 runda bord. Vid varje kuvert låg en meny, som på utsidan hade texten av auktionens tema "Coins of Sweden" samt en bild av Sturemarken. Denna middag var en mycket stor upplevelse och ingen sade sig ha varit med om något liknande i numismatiskt sammanhang. Arrangören herr Diva från Spinks höll ett anförande, där han tackade delta-

Från visningen av auktionsmynten.

garna för det stora visade intresset och delade ut en tavla till den som köpt det dyraste myntet. Det var ett gammalt kopparstick över Sverige från den tiden. Att deltagarna bjöds på en så påkostad bankett berodde givetvis delvis på, att antalet närvarande inte vara så stort och kanske vidare på att detta var den första auktion, som Spinks och Bankverein höll tillsammans.

Så till lite om själva auktionsresultatet. Först bör då nämnas att alla priser i katalogen angivits i schweiziska francs. Motsvarande pris i svenska kronor som man måste betala erhålls om det schweiziska priset multipliceras med ca 4,4. Detta motsvarar valutakursen auktionsdagarna, 1 SFR = 4 SEK, inklusive inropsprovision om 10% på klubbpris som privatköpare måste betala.

Auktionen rivstartade med Sturemarcken 1512, en klenod i den svenska myntserien som alltid varit dyrast vid de få tillfällen något privatägt exemplar saluförts sedan 1700-talet. Detta exemplar förefaller nu vara det enda tillgängliga på den öppna marknaden och härrör närmast från Gunnar Ekströms samling och av honom betalt med 17 000 kronor 1926 (från Vogels samling). 51 år senare köpte exemplaret på Ahlströms 14:e auktion för 330 000 kr av C. O. Algård, den då störste aktive myntsammlaren i Sverige. Några år senare förvärvade Schmitz detta och många andra dyrprisar från Algård som därmed inledde avvecklingen av sina samlingar. Nu - 1989 -

ropades myntet in av en samlare i Skövde via ombud för 96 000 SFR. Detta klubbade pris blev auktionens högsta och med några tusenlappars marginal nytt rekord för ett svenskt mynt; den omdiskuterade gyllen 1528 höll det tidigare rekordet, klubbad 1987 för 380 000 kr. 21 utrop senare såldes just denna gyllen men nu för "endast" 80 000 SFR; huruvida gyllenmynten 1528 är från tiden eller välgjorda fantasifoster från Rudbecks era fick dock inget definitivt svar denna gång heller.

Att äga ett dalermynt från 1534 har varit drömmen för många men få förunnat. På denna auktion fanns inte mindre än sex exemplar av varierande slag. Den första, av typ "majkransen" (nr 53), härstammade förmodligen från Israel Berghmans första samling som Sven Svensson köpte i sin helhet 1914 för 116 000 kr. När detta mynt 1966 bjöds ut på offentlig auktion blev priset 11 000 kr. Myntet betalades denna gång med 34 000 SFR och köptes av Algård som även var köpare till myntet 1966. Kuriöst nog dök alltså Algård upp på det "numismatiska slagfältet" för att följa några av sina fd mynts vidare öden. Ytterligare några klenoder "återköptes" av Algård, exempelvis nr 108, Västerås-dalern 1540. Detta bildmässigt ganska misslyckade typmynt präglades i endast 82 exemplar, varav endast två numera är kända i privat ägo. Denna raritet auktionerades förra gången 1966 för 28 500 kr och klubbades nu - 23 år senare - för drygt tio gånger högre belopp,

74 000 SFR. Självt kallade den fd storsamlaren sina inköp för "tröstpenningar".

De första "riktiga" klippingarna, där både stamp och myntämne hade klippingform, präglades i Svartsjö 1543. Av dessa är det sannolikt endast valören 15 öre som är tillgänglig på den privata marknaden och endast i 4-5 exemplar. Ett oslitet exemplar bjöds ut på denna auktion under nr 191. Myntets kanter var så vassa att en person skar sig under visningen så blodvite uppstod, dock inte samme person som köpte myntet för 11 000 SFR. När detta mynt såldes på Holmbergs auktion 105, år 1914 (Lundströms samling), betingade det ett pris av 228 kr.

Erik XIV var rikt representerad i form av bl a 21 klippingar där exempelvis nr 258, 8 öre 1568, klubbades förmånligt för 2 600 SFR. Detta ytterst rara mynt har veterligt saluförts endast vid tre tillfällen under 1900-talet. Två exemplar fanns med på denna auktion, varav det bästa kommer från Ryssland, hemfört av en skänksamlare för några år sedan. Det andra, något sämre exemplaret klubbades för facila 1 250 SFR till en säkert mycket nöjd handlare som missade (?) chansen för några år sedan på en Hirsch-auktion, då det senast fanns tillgängligt.

Kastmynten är populära samlarobjekt vilket visade sig när det enda kända exemplaret i privatägo av Erik XIV:s kröningsmynt skulle säljas. Efter en intensiv strid såldes myntet för hela 26 000 SFR mot "värdera-

Vy över auktionssalen.

de" 7 500 SFR till en stockholmshandlare. En annan mynthandlare från Stockholm sålde myntet till Schmitz omkring 1980, men då till ett avsevärt lägre pris. Nyssnämnda är bara ett av många exempel på hur "omöjligt" det varit att i förväg uppskatta auktionspriserna. Möjligheterna till prismässiga fynd pga låga förhandsvärderingar tedde sig onekligen lockande men verklighetens klubbade priser tillhörde knappast kategorin "önskedrömmar", åtminstone inte om man var köpare. Men utbudet var ändå så pass omfattande att en och annan "dröm" verkligen gick i uppfyllelse vilket också kommer att exemplifieras.

En komplett serie av de sk blodsklippingarna präglade 1568 under hertigarna Johan (III) och Karl (IX) i Vadstena torde inte ha utbudits på en och samma auktion sedan 1914 då Bruuns samling del I såldes. Samtliga av de nu som nr 261-265 auktionerade klippingarna var i hög eller mycket hög kvalitet, flera av dem med proveniens Bruun. Nu splittrades serien på flera köpare. En glad samlare från Malmö lyckades dock genom handlarombud hemföra de båda sista, minsta (1 mark och 4 öre) men samtidigt de raraste exemplaren i serien för 5 800 respektive 7 000 SFR, vilket får betraktas som förmånligt.

Samlingens kronologiskt första guldmynt utbjöds i form av en krongyllen 1569 (Erik XIV:s ungerska gyllen - Sveriges första guldmynt - saknades uppenbarli-

gen) som utrop nr 268. Flera kända samlare har saknat denna vackra typklenod. I Schmitz samling fanns dock två exemplar, varav den andra med årtalet 1570. Ingvar Nilsson ropade in det förstnämnda myntet på Ahlströms auktion 35, 1987, för 250 000 kr och det såldes nu för ungefär motsvarande, 64 000 SFR.

Som nummer 425 utbjöds riksföreståndaren Karls daler 1600, ett stormynt som nästan aldrig varit till salu. Just detta exemplar har enligt uppgift tillhört grosshandlaren Alexander Bolin och övergick genom arv till C. O. Algård. Senare såldes detta och många andra mynt till Schmitz samling. Ny ägare blev nu en trivsamt skåning som för 14 000 SFR förvärvade det genom ombud. Ytterligare ett femtiotal dalar och riksdalar hamnade hos denne storsamlare, som var mycket nöjd och glad trots att han tidigare missat Västerås-dalern 1540.

Som ett led i strävan att hyfsa äldre tiders brokiga mynträkning får väl betraktas Karl IX:s bidrag genom införandet av benämningen RIKSDaler för stormynten i silver, medan benämningen daler därefter blev ett räknemynt motsvarande 4 mark. Denna samling ståtade naturligtvis med ett exemplar av den första riksdalern, utan årtal men i tiden knuten till slutet av 1607. Av de fyra kända privatägda exemplaren är detta det bäst bevarade och med en "vac-ker" proveniens. Myntet har genom åren vandrat mellan många kända myntsamlare

res händer, från Oldenburgs samling 1898 till Burmesters, Berghmans, Svenssons och Algårds och vidare till Schmitz för att på auktionen nu inköpas och förvaltas vidare av den "trivsamt" skåningen. 8 000 SFR må väl också betraktas som ett "trivsamt" pris för en sådan numismatiskt intressant klenod.

Ett annat numismatiskt och historiskt märkligt mynt är det ettöre i silver som i Karl IX:s namn präglades "postumt", dvs efter kungens död 30 oktober 1611, med årtalet 1612. Denna "senpräglings" är unik som företeelse i den svenska myntserien och torde väl närmast vara ett flagrant exempel på den villervalla som rådde inom statsförvaltningen efter att "starke" Karl gått ur tiden. Det dröjde ju faktiskt några år innan efterföljaren Gustav II Adolf förmodade styra med egen kunskap och vilja. Av ettöre 1612 är två årtalsstamper kända och kombinerade med olika fransidesstamper. Möjligen var det här utbudna exemplaret det enda kända i privat ägo och klubbades nu till en yngre samlare från Norrköping för relativt överkomliga 2 000 SFR.

Alla som något sysslat med de äldre svenska kopparmynten vet hur svårt det är att finna dessa i bra skick. Flera vackra och sällsynta kopparslantar från Gustav II Adolf fanns dock representerade i denna samling och samlarna tog för sig med besked. Bland det raraste kan nämnas ett öre klipping präglad i Arboga 1626, känd i

4-5 privatägda exemplar. 1987 såldes ett kvalitetsmässigt likvärdigt exemplar ur Ekströms samling till en ettöresamlande norrköpingsbo för drygt 23 000 kr och med en ivrig konkurrent mindre stannade priset för den nu auktionerade klenoden på 5 000 SFR till en nöjd växjöbo.

Inte mindre än två vackra exemplar av det intressanta Nyköpings-öret 1628 med TRE myntmätarmärken bjöds ut under nr 641-42. Deras sällsynthet var inte angiven i katalogen och värderingen var blygsamma 350 SFR per styck. Denna typvariant har endast varit till salu vid några få tillfällen under 1900-talet, oftast i dåligt skick. Att Markus Kock som myntmästare i Nyköping fick sätta ut sitt märke på tre ställen var knappast något egenmäktigt förfarande utan snarare en antydning hur betydelsefull denne man var för kungen. Kanske ville man med denna utformning av åtsidan "fira" Kocks ettåriga anställning i Sverige eller att Nyköpings myntverk präglad rundmynt i valsverk under ett års tid, sedan mars 1627. Båda mynten såldes nu enligt uppgift till en kopparmyntsamlare i Småland för moderata 1 900 respektive 1 100 SFR. Prisnivån kunde dock ha blivit betydligt högre om inte huvudkonkurrenten till denna mynttyp strax före Zürich-auktionen lyckats förvärva ett fullgott exemplar och ansett sig nöjd med detta.

Ett av auktionens i alla avseenden vackraste mynt var drottning Kristinas magnifika 1 1/2 riksdaler 1649. Myntet hade en gång i tiden ägts av skalden Carl Snoilsky som köpt det för 253 kr på auktion 1894, då Astley Levin sålde sin samling. Efter Snoilskys död 1903 förvärvades myntet av L. E. Bruun. När Israel Berghman 1921 sålde sin andra samling till mynthandlaren J. Schulman i Amsterdam för 130 000 kr ingick bl a detta mynt. 1964 var det åter till salu då delar av Virgil Brands samling såldes i Schweiz. Det köptes tillbaka till Sverige och förvärvades av Algård 1965 för 10 000 kr. 1977 köptes myntet på en auktion i Borås för 96 000 kr till denna samling. 1 1/2-rikdaler är känd i endast två exemplar privat och såldes nu till en mynthandlare för 41 000 SFR.

Aktiva, målinriktade samlare vet att det som regel är mödan och kostnaderna värt att personligen besiktiga auktionsmaterialet och delta under auktionen. Denna auktion var sannerligen inget undantag även om insatsen (ledighet, familjefrånvaro, resa, kost och logi i Schweiz) var mer uppoffrande än vad gäller inhemska numismatiska evenemang. Ett nästan osannolikt givande förvärv som får exemplifiera lyckliga omständigheter och möjligheter för den "vakne" gjorde dock köparen av nummer 792. Detta utrop innehöll 14 av Kristinas silverrettören 1633-37 av varierande slag i normalskick och sammanlagt värderade till 150 SFR. Enligt beskrivningen saknades dock den första typen för 1633 där åtsidans sköld är prydd med voluter. Förväningen var därför stor när det vid

besiktningen visade sig att typmyntet med voluter faktiskt ingick. Det var i svenska ögon en rejäl blunder av katalogförfattarna. Under visningen informerades det dock om detta förhållande samt att minimipriset skulle bli 2 000 SFR för utropet. Men många andra mynt konkurrerade om intresset och arrangörerna hade fullt upp med många andra detaljer så vid auktionstillfället hade flertalet glömt dessa förutsättningar - inklusive auktionsförrättaren. Några mynthandlare var visserligen på bettet men förstod kanske inte att uppskatta det verkliga samlarvärdet på detta typmynt. Det gjorde däremot samlaren från Norrköping som kunde komplettera med en mycket uppskattad klenod, därtill det enda exemplaret någon kunnat erinra sig existera i privat ägo. Priset för loten blev 800 SFR.

Många mynt kan räknas upp från denna fantastiska auktion men någonstans måste man sluta. På sätt och vis var det synd att denna jättesamling skulle skingras eftersom så mycket arbete och stora kostnader var nedlagda på att bygga upp den. Särskilt har ju Ingvar Nilsson arbetat många tusen timmar med samlingen som alltså nu splittrades. Det talades i ett tidigare skede om att vissa regenter skulle specialdokumenteras avseende varianter, t ex Gustav Vasa och Kristina, men det blev tyvärr inte så. Dock måste man väl glädja sig åt att denna samling "återförts" till Sverige. Det var nämligen så att vid auktionen såldes praktiskt taget inga mynt på andbud och endast några enstaka klubbades till icke svenskar. Detta innebär att mynten alltså kommer tillbaka och säkerligen, förr eller senare, kommer att dyka upp i framtida försäljningar genom auktioner etc.

Auktionens resultat torde ha tillfredsställt samtliga aktörer. Den samlade värderingen var 1,87 miljoner SFR medan klubbade resultatet blev 3,03 miljoner. Det motsvarar alltså ungefär 12,1 miljoner kronor varill ska läggas inköpsprovisioner. Tack vare det stora utbudet fanns det således utrymme för alla att göra några fynd. Ingen lär väl glömma den andlösa spänning som rådde när kampen om 6-marcken i guld präglad i Göteborg 1610 (enda privatägda exemplaret) tog sin början på "blygsamma" 12 000 SFR och under auktionens längsta budgivning steg till "otroliga" 90 000 SFR. Med denna "snudd" på nytt svenskt myntrekord framstod den tidigare klubbade Sture-marken som "billig". Med få undantag blev kampen hård om alla sällsynta mynt och om alla i speciellt bra kvalitet med resulterande höga priser. I många fall ställde man sig faktiskt frågande till om dessa höga priser skulle kunnat uppnås om samlingen sålts i Sverige.

Så blev det dags för hemsra och varför då inte berätta historien om den auktionsdeltagare som slarvade bort sitt boarding-pass inför flyget hem till Sverige. Denne glade smålänning med handbagaget i ena handen och auktionskatalogen i den andra blev handfast stoppad vid utgången till pla-

net. Det uppstod högljudda diskussioner och personalen ringde flera kontrollerande samtal. Utan boarding-pass - ingen flygresa, blev det klara beskedet. Då gav smålänningen upp, visade fram auktionskatalogen och sa på dialekt "Det var då tur att det inte var katalogen jag tappade bort". Personalen tittade på varandra och två minuter senare hade han ett nytskrivet boarding-pass. Auktionskatalogen blev med andra ord lösningen på denna lilla historia.

P. Carstenson

Myntsamlaren Sjöcrona

Johan Joachim Sjöcrona föddes i Malmö 1796. Han utbildade sig till överjägmästare och blev med tiden styresman för Höganäs stenkolsverk (1845-1886) och ägare av godset Wegeholt. På sin ålders höst flyttade Sjöcrona till Fältarp, en mindre egendom belägen 1/4 mil sydost från Helsingborg, nära Ramlösa. Han avled 1874. Sjöcrona ägde en betydande myntsamling som han ägnat sig åt under större delen av sitt liv. Den rikhaltiga myntsamlingen tillsammans med en stor numismatisk boksamling såldes i Köpenhamn efter tryckta anonyma förteckningar 26 maj 1883 och 30 juni 1884. Myntsamlingen erbjöds först till Bukowski, men denne ansåg sig inte kunna bjuda mer än 5 000-6 000 kronor för den (vari även ingick en del värdesaker utan numismatisk anknytning). Försäljningen i Danmark inbragte 9 000 kronor. Före denna försäljning undantogs tre sällsynta brakteater från folkvandringstid (SHM inv 7050 a-b), vilka skänktes 1882 av änkan Lovisa Sjöcrona, f. Falkman, (1805-1893) till de statliga samlingarna i Stockholm, dvs Statens historiska museum och Kungl. Myntkabinetet. Dessutom fick myntkabinetet 74 polletter från Höganäs stenkolsverk och gruva. Nio islamiska mynt ur Sjöcronas samling har medtagits i CNS 3, Skåne 4, Maglarp-Ystad, sid. 194-195. Om dessa mynt kan man även läsa i C. J. Tornbergs Symbolae ad rem Numariam Muhammedanorum, IV. NARSSU Seriei III, Vol. IV, Uppsala 1862, sid. 21, samt i C. J. Tornbergs efterlämnade manus i Lunds universitets bibliotek.

Ian Wiséhn

Förf. tackar antikvarie Bengt E. Hovén för lämnade uppgifter.

Medalj till professor Matts Dreijer för livslång forskning

Angars Birka låg på Åland

Av Gunnar Hallenblad

Birk (berek, björk) var under vikingatiden i Norden ett administrativt förvaltningsområde för handelsplatser, och jurisdiktionen skilde sig från häradsrätten. Denna särskilda rätt kallades *birkeret*, (*bjarkö-yaretr* eller *biærköærætter*) och var en föregångare till den senare stadsrätten som ett särskilt rättsområde. Dessa platser utvecklade sig naturligtvis inte bara till ställen för skatteuppbörd och rättskipning utan också för kult och religionsutövning. Dit drogs krögare, alla slags hantverkare och köpmän. Behovet av tjänstefolk blev också stort. Ett Birka utvecklade sig till en politisk och ekonomisk centralort med stor dragningskraft. Mäniskor har ju alltid dragits till platser, där utkomstmöjligheterna har varit goda.

När man upptäckt möjligheterna till en handelsled mellan Orienten och Skandinavien via de ryska floderna steg Åland fram som en viktig knutpunkt och blev snabbt förbluffande tätbefolkat. Detta lilla örike, som genom landhöjningen stigit ur havet för endast cirka 6 000 år sedan, är idag ett av jordens fornlämningstätaste områden. På Åland finns mer än 14 000 (sic!) fasta fornlämningar kända och registrerade, de flesta från vendel- och vikingatid.

I det bernadotteska arkivet i Stockholm skriver Oscar I i ett dokument som har beteckningen "Bilaga som bevis af möjligheten för Ålandsöarna af self-government" i ett antal punkter bl a: "Åland har i äldsta tider - varit de svenska vikingafarnas

förnämsta skeppshamn, där de församlade sig, när de gjorde sina utfärder".

Det ymniga flöde av lyx- och basvaror, som passerade Åland i alla riktningar från 800-talet början och framåt, skapade ett så stort välstånd och sådana rikedomar, att man började spetsa öronen nere i Europa, inte enbart hos kungar och kejsare, utan även hos påven i Rom. Kyrkans ömma omsorger gällde inte enbart själarnas frälsning utan också Peterspenningen och tiondet. På uppdrag av kejsar Ludvig den Fromme sändes därför år 829 munken Ansgar ut på en första resa upp till Birka för att rekognoscera möjligheterna att tillvarata den frankiska stormaktens kommersiella och maktpolitiska intressen.

Det fanns ett Birka både här och där. Stegeborg i Östergötland har t ex på senare tid förts fram som ett sådant exempel. Visst har det - som vi alltid fått lära oss i skolan - funnits ett Birka också på Björkö i Mälaren, men det kan inte ha varit detta Birka, som Ansgar besökte. Ola Kyhlberg har i sin doktorsavhandling (Fornvännen 1980) visat, att handelsplatsen på Björkö i Mälaren har börjat få betydelse tidigast på 840-talet.

Vid en eldsvåda i Sunds kyrka på Åland år 1921 backade en brandbil på ett kalkstenskorset på kyrkogården. Korset bröts av, och vid en närmare undersökning visade det sig, att korset bar en runinskrift: *WENNI E (piscopus)*. Detta blev upptakten till en fascinerande detektivbragd av Matts

Dreijer, som ägnat en livslång forskning åt "Den gudsmannen Wenni" och att leda i övertygande bevisning, att det Birka som Ansgar besökte, det låg på Åland.

För denna framstående forskargärning har Ålands Kulturstiftelse belönat professor Matts Dreijer med en vacker medalj.

Litteratur:

Matts Dreijer: *The history of the Åland people*. 1986

Matts Dreijer: *Nordens kristnande i ny belysning*. 1987

Åländsk Odling: *Åland och Bircaproblemet*, föredrag av Matts Dreijer i Statens Historiska Museum i Stockholm den 21 mars 1974.

Redaktionens kommentar: Som de flesta TV-tittare och tidningsläsare nog märkt rasar sedan länge en debatt om var vissa av våra förhistoriskt berömda platser - Birka, Sigtuna, Uppsala - egentligen legat, liksom var legendomspunna händelser (fältslag, tingsmöten) ägt rum. Västgötaskolan förslår alla de nämnda orterna till sitt landskap; östgötaskolan till trakten av Vreta; i dessa yttersta dagar har Köpingsvik på Öland utpekats som Birka av en studerad arkeolog (danskfödd f d chef för Göteborgs arkeologiska museum), som också grävt på denna plats. Någon enighet råder alltså inte, även om majoriteten av svenska arkeologer alltfjämt håller sig till de gamla platserna. I vår börjar en mycket stor utgrävning på Björkö i Mälaren under ledning av docent Björn Ambrosiani och bekostad med donationsmedel. Den skall pågå i fem år! Få se vad som då kommer fram.

Medaljen, som är slagen i brons och i silver, har en diameter av 60 mm. Den har på åtsidan Matts Dreijers porträtt och texten MATTS DREIJER 85 ÅR 1986. Frånsidan visar Wennikorsset vid Sunds kyrka med runskriptionen samt texten PRO LABORE USUI ALANDIAE.

RECENSIONER

Gotländskt Arkiv 1989. Meddelanden från Föreningen Gotlands fornvänner. Uddevalla 1989. 288 s. ISSN 0434-2429. ISBN 91-971048-5-X.

Jag har vid skilda tillfällen fäst läsarnas uppmärksamhet på denna årsbokserie för dess återkommande numismatiska bidrag. Denna årgång ger oss två bidrag.

Våra Gotlandsrapportörer *Kenneth Jonsson* och *Majvor Östergren* redogör i *Vikingatida silverskatter - nya forskningsrön på skilda sätt* för två nya skattfynd. Det ena - benämnt *Stumlefyndet* och gjort år 1989 - ger oss en inblick i en vikingatida farmannabondes affärer. Fyndet förvarades i en bronsdosa. Denna omständighet gav impulsen till att vid prepareringen av fyndet numrera mynten skikt för skikt. Härigenom erhöles intressanta siffror för förändringarna i myntskattens sammansättning. "Stumleskatten kan här ge ett intressant bidrag till hur en förmögenhet har vuxit till." En mycket läsvärd artikel!

Det andra fyndet var "en utgrävning i spåren av den nya plundringsvägen". RAGU-teamet kom till en av 1989 års plundrade platser och kunde genom sitt noggranna arbete tillvarata rester av en tidigare skatt på området. Fyndomständigheterna blev ännu ett bevis för Östergrens avhandlingstes om skatternas förvaring i bostäder.

Fyra av bokens bidrag sysslar med den dansk-lybska örlogsflootts förlisning utanför Visby år 1566. Vid marinarkeologiska undersökningar har många fynd gjorts. Den för oss i Sverige välkände tyske professorn *Peter Berghaus* skriver om *Lybska flottans myntskatt*. Berghaus beskriver de funna 250 mynten och ger många intressanta synpunkter på fyndets sammansättning, såsom tex: "Aldrig förut har så många lybska talermynt hittats i en skatt från 1500-talets mitt" och "Ovanlig är också mängden av mynt från Jülich-Kleve-Berg".

NUF

Christopher Eimer: An introduction to commemorative medals. Seaby's, London 1989. 147 s. ISBN 1-85264-031-6. £9.95.

Boken är främst riktad till brittiska läsare, varför den inledes med en introduktion till tidigare engelsk litteratur i ämnet. Därefter följer kapitlet "What is a medal?", som redogör för olika tillverkningsätt och material.

Kapitlet "The medal in Europe: its formative years" berättar om medaljkonstens födelse i Italien och dess spridning via Frankrike och Tyskland till Nederländerna, med väl valda medaljer.

De två följande kapitlen ägnas brittisk medaljkonst. I det första skildras ingående de skapande konstnärerna - med särskild tyngd på familjen Wyon - och utgivarna.

Det andra kapitlet behandlar "the medal and its subject-matter", dvs redogör för olika anledningar till medaljutgivning - kungliga tilldragelser, politisk och social historia, militär- och sjöhistoria, konst och vetenskap samt uppvaktningar ("presentation medals"). Båda kapitlen är rikt illustrerade, även från modernismen.

Medaljhistorien avslutas med ett kapitel om medaljsamlandet i dag.

Till boken är fogad en lista över dagens priser på de avbildade medaljerna - en mycket upplysande förteckning - samt återtavlor för om Tudors.

Det rika bildmaterialet gör att boken varmt kan rekommenderas även till de medaljsamlare, som inte specialiserat sig på engelska medaljer.

NUF

Tuukka Tulvio: Rahan Vuoksi - Suomen Numismaattinen Yhdistys 1914-1989. Helsinki 1989. 64 s. ISBN 951-95236-0-X.

Detta är en minneskrift till 75-årsfirandet av Numismatiska Föreningens i Finland grundande. Det är intressant att följa föreningens utveckling från att ha främst varit inriktad på medaljutgivande och samlande till att allt mer bli en myntsamlarförening och att få klarlagt, vilken imponerande skara av personligheter som stått i spetsen för föreningen.

I skriften finns även en förteckning på de medaljer - av hög konstnärlig kvalitet - som föreningen gett ut.

Som väl är - för det internordiska utbytet - finns en svensk resumé.

NUF

Karl Kollnig: Astronomen auf Münzen und Medaillen. Verlag Gutenberg, Melsungen, 1988. 108 s. ISBN 3-87280-051-5.

Grunden för boken är av författaren hållna föredrag, varför det inte är en uttömmande presentation av astronomer på medaljer och mynt som vi får. Jämfört med tidigare skrifter, som huvudsakligen saknade illustrationer, är dock denna bok genom sitt bildmaterial en särdeles njutning för ögat och i övrigt ett komprimerat uppslagsverk över astronomiens utveckling.

Vi får 33 astronomers gärningar presenterade och närmare åskådliggjorda i 79 medaljer och mynt, från 1500-talet fram till modern tid. Från Norden medtages dansken Tycho Brahe (medalj av Harald Salomon), svensken Per Wilhelm Wargentin (medalj av Carl Magnus Frumerie) och norrmannen Christopher Hansteen (medalj av Brynjulf Bergslien). Vår Arvid Karlsteen har skapat medaljen över den i Danzig födde och verksamme Johannes Hevelius.

Referenslitteratur anges för båda fälten - astronomien och numismatiken.

NUF

Ur berg i börs - en utställning om bergsbruk och mynt. Kungl. Myntkabinettet och Tekniska Museet, 1989. 70 s. ISBN 91-7192-787-5. Ca-pris 40 kr.

Denna katalog presenterar en vandringsutställning från DDR - dess konstsamlings myntkabinett och museum för mineralogi och geologi i Dresden - och kompletterad med svenskt material. De utställda objekten ger ett så överväldigande skönhetsintryck, att det var svårt att hålla fingrarna i styr. Ännu en triumf för KMK!

Katalogen är inte bara elegant utan i hög grad instruktiv. Den inleds av två Dresden-representanter med "7 århundraden av bergsbruk och myntväsen i Sachsen och Thüringen 1168-1872". De därefter följande svenska bidragen behandlar:

Gruva och lag,
Ädelfors guldgruva,
Ädelfors guldgruva i Småland,
De gripenhiemska dukaterna,
Förhistoriskt guld,
Silver i Falu gruva,

Om koppar- och silverhantering samt Troll i berg och drömmar i guld.

Utställningen är tyvärr blott öppen 6.12.1989-11.2.1990 i Tekniska Museet i Stockholm, men den som är intresserad av bergsbrukshandlingens återspeglning på medaljer och mynt har ett flertal tyska arbeten härom att studera. För Sveriges del har vi bl a Carl Sahlins olika arbeten, väl värda att läsa. Utställningen går sedan till Falun, därefter till Sala och Malmö.

NUF

Paul Niggel: Musiker Medaillen II. Verlag Friedrich Hofmeister, Hofheim am Taunus, 1987. 196 s. ISBN 3-87350-0078.

Det har hänt mycket sedan första delen kom ut 1965. Inte mindre än 406 nya namn har tillkommit och antalet beskrivna medaljer (och mynt) har ökat med 1 754 nummer. Det ligger mycket arbete bakom ett sådant här verk. Uppgifterna flödar, men de relevanta när ibland inte helt fram - det märks i denna del, där för ovanligt många medaljer uppgifter om utseendet av avers och revers eller enbart revers saknas. Underlag saknas alltså inte för en tredje del.

För Nordens del har tillkommit bl a följande namn: Gade, Nielsen, Birgit och Bo Nilsson, Taube samt Arvid Ödman.

Med del II har bland kompositörer Beethoven nått 304, Wagner 228 och 172 nummer. Från Norden kommer först på 23:e plats Sibelius med 26 nummer (samma antal som Mahler och von Weber).

Bland utövande konstnärer leder bland dirigenter Toscanini med 24, bland pianister Paderewski med 20 och bland sångare Jenny Lind med 19.

Såsom varande samlare av dessa medaljer instämmer jag i författarens slutord i förordet: "Wichtig und lebensnotwendig sind Musikermedaillen durchaus nicht, aber wer sich ein wenig mit der Materie vertraut gemacht hat, sieht mühelos, dass es jedenfalls eine sehr schöne Sache ist".

NUF

Sensation – mynttillverkning i Sigtuna på 1180-talet!

Under de pågående utgrävningarna i Sigtuna påträffades redan 1988 en blybit, som måste konserveras. Den låg i ett övre lager i sydvästra delen av utgrävningssområdet, som kan dateras till tiden före 1200.

När blybiten kom tillbaka i rengjort skick väckte den stor sensation. I en ändan ser man ett tydligt avtryck av en *myntstamp*, dvs av själva verktyget. Då som nu var det brukligt att göra ett avtryck i bly när stampen var färdiggraverad; sedan härdades den och kunde användas för att slå mynt. Fig. 1. I vårt fall ligger det till så, att vi har ett antal mynt bevarade, som slagits med just denna stamp och vi kan alltså konstatera, att den blev godkänd efter provet (LL IA:7a). Fig. 2.

Vilken kung?

Det nyfunna avtrycket av en svealandsspenning som påträffats i Sigtuna visar bröstbilden en face av en kung. På huvudet har han en kungakrona med på sidorna nedhängande prydnader, sk pendilier. I höger hand håller han ett uppåtriktat svärd. Inskrift saknas. Vem kan det vara?

Från slutet av 1100-talet har vi en ganska stor grupp av svealandsspenningar av 15 olika typer, där de flesta visar en framåtvänd kung och är stilmässigt lika varandra. En av typerna har inskriften KANVTVS, dvs Knut (motsvarande från Götaland har *Kanutus rex S* eller också myntortsnamnet *Ledus* = Lödöse). Genom datering av de större fynden av dessa svealandssmynt, som alla kommer från Uppland och södra Norrland (enstaka dock hittade på andra ställen) har de kunnat dateras till den kraftfulla kung Knut Eriksson, som regerade 1167–96 och hade Birger brosa som jarl.

Var låg mynthuset?

Myntning är den äldsta statliga verksamheten i vårt land som fortfarande äger rum efter åtminstone i princip samma metoder – bortsett från maskinerna! Den inleddes ca 995 i Sigtuna men upphörde där senast ca 1030. I det dåvarande Sverige känner vi sedan ingen myntutgivning förrän kort före 1150, då den påbörjades dels på

Gotland (säkert på bondeköpmännens eget initiativ), dels i Lödöse (av kungen eller biskopen i Skara?). I Svealand, där handeln var mindre utvecklad och inflödet av ädelmetall minskat drastiskt efter vikingatiden, dröjde det längre. Sedan Knut besegrat sina rivaler på 1170-talet och satt säkert på tronen börjar tydligen mynttillverkningen. Mycket tyder på, att ärkebiskopen också hade mynträtt, säkert så ca 1200 (LL grupp IB). Tidigare forskare trodde att dessa mynttyper slagits i Västerås. Sedan 1940-talet har man dock varit överens om att Uppsala (Östra Aros) var den sannolika plats, där mynthuset legat. Det började dock se tveksamt ut när man vid grävningar i Nyköping för en femton år sedan hittade avtryck i bly av en myntbrakteat från ca 1200 med AROS i korsvinklarna. Kanske Nyköping hette "Södra Aros" vid den tiden?

Och så kommer nu detta sensationella fynd i Sigtuna! I varje fall måste ju en av Knuts femton typer ha slagits i vår äldsta stad! Sigtuna har i varje fall före esternas plundring (1187) fortfarande varit av betydelse för kungamakten – som långt in på 1500-talet fö var mycket ambulerande mellan de olika kungsgårdarna. Accepterar vi, att myntningen var kontrollerad – alldeles särskilt i Svealand – blir det naturligt, att myntaren följde med kungen eller dennes representant under re-

sorna. Någon oavbruten mynttillverkning kan knappast ha varit behövlig och vi kan inte vara säkra på att ett myntverktyg användes på bara en plats. Östra Aros, som inte var någon ort av betydelse före 1200-talet, förefaller dock allt mindre sannolik som huvudort för Knuts och ärkebiskopens mynttillverkning. Snarare då kungs- och ärkebiskopsgårdarna i Sigtuna, Gamla Uppsala m fl platser.

Vem slog mynten?

Vi vet absolut ingenting om hur myntningen var organiserad i Sverige vid denna tid. Mer än hundra år tidigare satte myntmästarna ut sina namn, men nu fanns det inte plats för sådana upplysningar. Brakteatmyntningen var en teknik som uppstod i Tyskland i början av 1100-talet. Vi måste alltså lärt oss den söderifrån. Gravera kunde våra guldsmeder men vi får inte utesluta möjligheten att de flesta tidiga gravörerna var utlänningar. De namn som finns bevarade på myntmästare i vårt land – de tidigaste från början av 1300-talet – är tyska. En del av gravörerna kan naturligtvis ha varit svenskar. Troligen hämtades de – som ofta i senare tid – bland guldsmeder och sigillgravörer. När det inte behövdes mynt kunde en sådan gravör ägna sig åt att göra smycken åt köpstarka personer eller tillverka sigill åt kungen, biskoparna och jarlen.

1. Blyavtryck av myntstamp, troligen från 1180-talet. Sigtuna-grävningarna 1988. Foto Bengt A. Lundberg, Raå. 2. Silvermyntet (en brakteat med valören 1 penning i Svealandsskränning) tillhör Kungl Myntkabinettet. Det härrör ur ett äldre fynd. Myntet har slagits med samma verktyg som gjort avtrycket på blybiten. Foto Nils Lagergren, ATA.

Det avtryck – delvis bortfallet – som vi ser rester av i motsatta ändan av blystycket från Sigtuna verkar också vara efter en myntstamp, möjligen en annan av Knuts typer där kungen bär en veckad mantel. Gravören hade kanske två samtidigt under arbete?

Liknande fynd

Av naturliga skäl finns det inte så många fynd från mynttillverkning i världen. Det är som att leta efter en nål i en höstack. Från svensk medeltid har vi främst Gamla Lödöse, som ju övergavs redan under senmedeltiden och därför kunnat grävas ut mer än någon annan tätort – arkeologerna har sluppit vara besvärade av sådana hänsyn som måste tas när bebodda hus ligger ovanpå grävningssplatsen! Här har Rune Ekre tagit fram rester från mynttillverkning som täcker perioden ca 1140 – efter mitten av 1300-talet. Underlag från mynttillverkning vid 1200-talets mitt är också kända från Örebro och från 1350-talet, framgrävda i Söderköping; Nyköping nämnde vi ovan. Från Uppsala finns ett sammanhörande par myntstamper av järn, daterade till 1300-talets mitt, som hittades vid grävningar för ett tiotal år sedan. Vi har en 1400-talsstamp från

Stockholm (okänd fyndplats) och en från Läckö (fälskmyntarverktyg). Kanske vi bör tillägga, att orten Sigtunas namn är känt från en svealandsbrakteat, som påträffats i fragment – ett i Jomala kyrka på Åland, ett i Kungl Myntkabinettet i Stockholm ur ett äldre fynd från Njurunda kyrka i Medelpad – och på denna, som daterats till 1230–40-talen, läses SIGT (un). Säkerligen kommer fler fynd i framtiden ge belägg för att Sigtunas betydelse under högmedeltiden underskattats, men just nu påminns vi mest om hur litet vi *egentligen* vet om vår historia under övergången vikingatid/medeltid och i synnerhet tiden 1050–1200.

Lars O. Lagerqvist

Litteratur

Ekre, R.: *Myntningsfynd från Lödöse*. NNÅ 1971 s. 60–86.
Lagerqvist, L. O.: *Svenska mynt*. Stockholm 1970 (LL).
Malmer, B.: *Örebro som myntort under 1200-talet*. Myntkontakt 8/1978 s. 206–09.
Malmer, B.: *Den senmedeltida penningen i Sverige*. s. 32, kap. Präglingssort. Stockholm 1980.
Rudbeck, G. och Sárkány, T.: *Sensationellt fynd . . . Myntkontakt 1979:6*, s. 113.

Kungl Myntkabinettet

Utställningar:

Ingång Narvavägen
(hörnet Linnégatan) 2 tr, Stockholm

Tillfälliga utställningar:

"Ur dolda gömmor"

"European Heritage in the Mirror
of Money and Medals"
13/2–1/4

"Ur berg i börs"

Visas i Falun from 10/3.

Ring i övrigt telefon 08-783 94 00
för information.

Museet:

Tisdag – söndag 11–16
Måndag stängt

Besöks tid: tisdag 13–16
ingång Narvavägen

Besöksadress
(efter överenskommelse om tid
per telefon): Storgatan 41

Postadress:

Box 5405, 114 84 Stockholm
Tel: 08-783 94 00

AUKTION 1

avhåller vi den 17 mars 1990
då vi låter försälja

Magnus Wexes omfattande samling
medaljer, ordnar och belöningstecken
samt mynt, sedlar m m från andra
inlämnare. Den rikt illustrerade
auktionskatalogen kan beställas mot
insättande av 50:– på postgiro
498 85 88-2.

Helårsprenumeration 125:–.

MYNTHUSET AUKTIONER

Leif Jansson – Ulf Ström
Box 7049, 103 86 Stockholm
Tel. 08-20 60 52

AUKTION 2

Kvalitetsauktion den 31 mars 1990

Med ett stort antal vackra och
intressanta objekt såsom:

Upprorsmynt. LL XVIII:B:3. RRRR
2 öre 1568. UNIK 2 mark 1590. SM 47. RRRR
SEMLAN. Daler SM 1752. Krönt C. RRRR
Komplett typ och årtalsset Sören Norby

Katalog 50:–, postgiro 498 85 88-2
Helårsprenumeration 125:–.

MYNTHUSET AUKTIONER

Leif Jansson – Ulf Ström
Box 7049, 103 86 Stockholm
Tel. 08-20 60 52

SELINS MYNTHANDEL AB

Mynt sedlar medaljer
ordnar nålmärken

Öppettider
Vardagar 10.00 – 18.00
Lördagar 10.00 – 14.00
Regeringsgatan 6
111 53 Stockholm
Tel. 08-11 50 81

MYNTFYND

Nytt spännande fynd från regalskeppet Kronan

Vid institutionen för konservering (fd Tekniska institutionen), textilsektionen, är just nu en intressant börs under konservering. Den hittades vid undersökningarna av regalskeppet Kronan utanför Kalmar förra året. Konservator Eva Lundwall har efter omsorgsfull behandling lyckats öppna den ömtåliga börsen, som är av siden och broderad. Den visade sig innehålla minst tolv mynt, varav sex dukater, ett silvermynt samt fem kopparmynt. De sex dukaterna kommer från Tyskland (Lübeck, Frankfurt), Nederländerna och Polen (Johan Kasimir, 1658). Silvermyntet är 1 öre 1667, Karl XI. De fem kopparmynten är inte svenska men närmare bestämmingar kan göras först efter rengöring. Ett par av dem bär årtalet 1673. Det äldsta myntet i börsen är dukaten från Nederländerna, Kampen, 1649. Närmare beskrivningar av både börs och mynt kommer i en längre artikel när konserveringen är klar.

MGL & KS

Från Kungliga Myntkabinettet

Föreläsningar i modern penninghistoria torsdagar kl 19.00.

15 mars Riksbanksekonom Christina Lindenius, ECU – framtidens betalningsmedel i Europa?

5 april Bankdirektör Rudolf Jalakas, Krona, Lat och Lit på nytt? Kring de baltiska ländernas strävan att återinföra sina tidigare valutor.

Föreläsningarna äger rum i Hörsalen, ingång genom Historiska museet.

Narvavägen/Linnégatan, Stockholm.
Buss 56 och 44, tunnelbana till Karlaplan.

Fri entré.

Volym I av PECVNIA innehållan-

de föredragen från våren 1989 har just utkommit och kan köpas i Historiska museets butik eller beställas från Kungl. Myntkabinettet (50:- + porto).

FÖRENINGAR

ESKILSTUNA NUMISMATISKA FÖRENING har möten på Nya Gästis kl 19.00 sista tisdagen i varje månad utom december. Auktion varje gång.

FAGERSTABYGDENS MYNTKLUBB sammanträder första helgfria måndagen i varje månad (utom i juli och augusti). Apollgården vid Almvägen, Fagersta. Tid: kl 19.00. Upplysningar: tel 0223-116 71.

FALU-BORLÄNGE MYNTKLUBB Möteslokal Borlänge, biblioteket Borganäsvägen, Falun, Kristinegården, Kristinegatan 9 – 11.

GÖTEBORGS NUMISMATISKA FÖRENING har möten med auktion andra måndagen i månaden 18.45 i Traktören, Köpmansg. 20. Lista från Anders Falk, Hvitfeldtsg. 5, 411 20 Gbg. Antik- och Medeltidsektionen tredje torsdagen 18.30 i klubblokalen, Schackspelets Hus (Sch.), Haga Kyrkog. 3. Sedelstudiecirkeln, Engelbrektsg. 71 (Eng.) sista tisdagen 18.30. 7/3, polletter 18.00, N. Hamg.; 11/3, L. O. Lagerqvist, "Samtida internationell medaljkonst", 14.00, Röhsska museet, Vasag. 33; 12/3, L. O. Lagerqvist, "Svensk historia på medaljer", 16.00, Arkeologiska museet, L.O. Lagerqvist, "Att samla medaljer", 19.00, Traktören; 22/3, B. Thomasson, "Byggnader i Rom på mynt och i verklighet", Sch.; 27/3, S. Persson, "franska sedlar", Eng.; 29/3, fotocirkel, 18.30, Sch.

HALMSTADS MYNTKLUBB har möten med auktion i Klara-salen kl 18.30 den första måndagen i varje månad utom juli – aug. Upplysningar: 035-12 96 76.

HÖÖRS MYNTKLUBB har möte med auktion i Höörs Plåts matsal den andra torsdagen i varje månad. Upplysningar: Evert Olofsson 0413-221 51.

KALMAR MYNTKLUBB har möten första helgfria måndagen i varje månad (utom juni, juli och augusti) kl 19.00 i SE-Banken, Storgatan 17, Kalmar. Upplysningar: tel 0485-104 29. Auktioner varje gång.

KARLSKOGA NUMISMATISKA FÖRENING har möten andra onsdagen i varje månad (utom juni, juli och aug.) kl 19.00 i S-E-Banken, Torget, Karlskoga. Auktioner vår och höst. Upplysningar 506 41 eller 365 39.

KATRINEHOLMS MYNTKLUBB har möten första helgfria onsdagen i varje månad på restaurang Storstugan, Stortorget 1, Katrineholm. Upplysningar: tel 0150-210 45 el 151 00.

MYNTKLUBBEN KLIPPINGEN har myntträff första tisdagen i jan. – april, sept. – dec. Lokal: G.A. skolans matsal, S-järnvägsgatan, Sundsvall. Information om mynt, värdering, auktion, lotterier. Köp och sälj. Tel. 060-55 64 18, 11 35 03.

LUNDS NUMISMATISKA FÖRENING har myntträffar med auktion 7/3 (årsmöte) 4/4 och 2/5 kl 19.45 (visn fr 19.15) i "Utbildningshuset" Studentlitteratur, Åkergr. 1, Lund. Upplysningar: vard 046-14 43 69 kvällar 046-12 25 93.

MYNTKLUBBEN NICOPIA har möten andra måndagen i varje månad på Pensionärsgården, V Trädgårdsgatan 57, Nyköping, kl 19. Upplysningar: tel 0155-134 29, 671 54, 128 41.

FÖRENINGEN NORDVÄSTMYNT håller sammanträde med auktion i Folkets Hus, Klippan, kl. 19.00, andra fredagen i varje månad. Upplysningar och auktionslista tel. 0451-132 88.

NORRKÖPINGS MYNTKLUBB har möte med auktion kl 19.00 tredje tisdagen varje månad utom i maj – augusti, i Ektorps fritidsgård. Auktionsvisning börjar kl 18.00. Även icke medlemmar är välkomna. Beställ lista på tel 011-12 50 12.

NÄSSJÖ MYNTKLUBB har möte med auktion på Gustavssons Trafikskola, Rådhusgatan 33, Nässjö. Upplysningar: tel 0383-158 35 kl 07.00 – 09.00.

SAMLARKLUBBEN NUMIS. Skellefteå har möten första torsdagen i varje månad i NV-huset, konferensrummet. Upplysningar: tel 0910-186 80.

SANDVIKEN-GÄVLE MYNTKLUBB har möten kl 19 första onsdagen i varje månad (ej juli – augusti). Lokal: Valbo Kommunalhus. Upplysningar: tel 026-18 18 36.

MYNTKLUBBEN SKILLING BANCO, Linköping, har möten andra helgfria torsdagen i varje månad (utom maj – augusti). Huvudbiblioteket, Hunnebergsgatan 8, Linköping i Lindblomsrummet 1 tr upp kl 18.30 – 21.00. Årligen anordnas en antik- och samlarmässa samt en resa till Frimynt i Hälsingborg. Upplysningar: tel 013-12 22 62.

SKÅNES NUMISMATISKA FÖRENING håller möten sista torsdagen i varje månad utom juni – augusti på IOGT, Kungsgatan 16 A. Klubblokalen: Kungsgatan 38 A. Malmö, håller öppet varje tisdag kl 19 – 21 under september – maj.

SKÖVDE NUMISMATISKA FÖRENING har möte med auktion 11/3, 8/4, 6/5, 9/9, 7/10, 11/11, 9/12. Lokal: Club Balder på Kulturhuset Oden i Skövde kl 16.00. Upplysningar: tel 0500-808 50 (Thord Lund).

SÖDRA DALARNAS MYNTKLUBB sammanträder den 15/3, 19/4, 17/5 och 14/6 kl. 18.30 i Folkare Fotoklubbs lokal, Telegatan 19, Avesta. Upplysningar: te 1 0226-562 78 eller 0225-147 83.

TRELLEBORGS MYNTKLUBB har möte andra måndagen i månaden kl 18.30 i Sparbanken Skånes samlingssal, CB Friisgatan 4 A, Trelleborg. På programmet står auktioner, föredrag, lotterier mm. Upplysningar: tel 0410-241 31.

TÄLJE MYNTKLUBB, Södertälje, har möte i Wendelas rum, biblioteket Luna, kl 19.00 andra tisdagen i varje månad. Upplysningar: tel 0755-135 08.

NUMISMATISKA KLUBBEN I UPPSALA har möte på Uppsala Universitets myntkabinett. Tid: 19.00. 13/3 årsmöte och föredrag, 10/4 föredrag. Upplysningar: 018-1497 11.

VETLANDA NUMISMATISKA FÖRENING har möte med auktion sista fredagen i varje månad utom december på Kulturhuset, Storgatan 20, Vetlanda kl 19.15. Visning från kl 18.15. Upplysningar: tel 0383-158 35 kl 07.00-09.00.

VILLSTADORTENS MYNTKLUBB, Smålandsstenar, har möten andra måndagen i varje månad utom juni, juli och augusti. Föredrag och dyl följs av auktion. Servering. Upplysningar: tel 0345-112 95. Lokal: Biblioteket, Smålandsstenar (källarlokalen).

VÄRENDIS NUMISMATISKA FÖRENING har möte med auktion kl 18.20 i Röda Korsets lokal, Kungsv. 18, ing. Hovsg., Växjö den 28/3, 7/5. Upplysningar: 0470-731 14.

VÄSTERBERGSLAGENS MYNTKLUBB har möten 2:a måndagen varje månad januari - maj kl 19.00. Tingshusgränd 2, Ludvika.

VÄSTERÅS MYNTKLUBB har möten på kafeterian, Vallby friluftsmuseum kl 19.00 första onsdagen i månaden. Närvarolotteri vid varje möte. Upplysningar: tel 021-757 87 (efter kl 18).

ÖREBRO NUMISMATISKA FÖRENING har möten i M-lokalen, Järntorgsgatan 3, 1990: 7/3, 25/4, 12/9, 10/10, 21/11 kl 19.00. Upplysningar: tel 019-13 52 13.

AUKTIONER

Våren 1990

SVENSKA

Mars 5 AB Stockholms Auktionsverk
April 7 Hirsch Mynt AB
21 AB Stockholms Auktionsverk

April 24 Svenska Numismatiska Föreningen
28-29 B. Ahlström Mynthandel AB, Stockholm

UTLÄNDSKA

Mars 3 Helsingfors, Holmasto
12-14 Maastricht, AG van der Dussen

Mars 21-23 Osnabrück, Künker
28-30 Köln, Schulten & Co
29-30 München, Partin Bank
April 11-12 New York, Stack's
21 Helsingfors, Holmasto
25-27 Köln, Münz Zentrum
Maj 2-4 Frankfurt, Peus Nachf.
14-15 Zürich, Spink & Son*
16-18 München, Hirsch, Nachf.
29-30 Frankfurt, SBV

*Storsamling del 2

Den imponerande samling svenska mynt vars första del såldes i höstas i Zürich av Spink & Son och om vilken ett reportage just publicerats i SNT kommer åter att glädja våra samlare - den 14-15/5 går del 2 under klubban, innehållande mynt fr o m Karl XII.

LUNDS MYNTHANDEL

KÖPER och SÄLJER
BYTER och VÄRDERAR

MYNT och SEDLAR
TILLBEHÖR och LITTERATUR

GRATIS LAGERLISTA
(uppgiv samlarområde)

Klostergatan 5, 222 22 LUND
Tel 046-14 43 69

Mynt

Köpes - Säljes & Auktioneras

Auktionsinlämning pågår
Ring oss och diskutera

Antikören
Stureplatsen 1
S-411 39 Göteborg
☎ 031-183960

VI KÖPER & SÄLJER svenska & utländska mynt, medaljer & sedlar GULDMYNTHANDEL

Illustrerade prislister utges
4-6 gånger/år. Provxemplar
mot 10:- i frimärken

Besök oss på
GREVTUREGATAN 15
eller skriv
Box 7317, 103 90 Stockholm
eller ring
08 - 661 23 80, 661 35 80

Wallin's
INGEMAR WALLIN MYNTHANDEL AB

AUKTION 41

Operakällaren Stockholm
28–29 april 1990

Säljes bl a många fina plåtmynt.

Av de drygt 20-talet plåtmynt kan följande nämnas:

KARL X GUSTAV	4 DSM 1656 RRRR
KARL X GUSTAV	DSM 1657 RR
KARL XI	1/2 DSM 1681 RR
FREDRIK I	Ljusnedal DSM 1746 R
ADOLF FREDRIK	Huså DSM 1752 R

KARL XI guldmedalj. UNIK. Slagen med anledning av enigheten mellan konungen och rikets ständer vid 1682 års riksdag.

Katalogen erhålls enklast genom insättning av 75 kr på pg 3003-1 (årsprenumeration 150 kr).

B. AHLSTRÖM MYNTHANDEL AB

Kungsgatan 28–30
Box 7662, 103 94 STOCKHOLM
Tel. 08-14 02 20 Fax 08-11 30 75

SVERIGES MYNTHANDLARES FÖRENING

är en sedan 1973 etablerad sammanslutning av mynthandlare, hitintills 29 företag i 14 olika städer i landet. Föreningen är ensam i sitt slag i Sverige. Samtliga är medlemmar i Svenska Numismatiska Föreningen och har skrivit under uppriktet mot myntförfälskningar. — Genom samarbete med de övriga medlemmarna vill varje mynthandlare förbättra och utöka sina tjänster.

De nuvarande medlemmarna är:

B. Ahlström Mynthandel AB

Kungsgatan 28, Box 7662
103 94 Stockholm, tel 08-14 02 20

Amneklevs Mynthandel

Skolgatan 20, 602 25 Norrköping
tel 011-10 29 50

Antikboden HB

Kyrkogatan 2
222 22 Lund

Antikören

Stureplatsen 1, 411 39 Göteborg
tel 031-18 39 60

Dala Mynt & Frimärkshandel

Trotzgatan 16, Box 307
791 27 Falun, tel 023-142 50

Hirsch Mynt AB

Arsenalsgatan 6
111 47 Stockholm, tel 08-611 05 56

Karlskrona Mynthandel

Hantverkaregatan 11, 371 35 Karlskrona
tel 0455-813 73

Rune Larsson Mynthandel

Osterlånggatan 16, 502 32 Borås
tel 033-11 03 15

Lunds Mynthandel

Klostergatan 5, 222 22 Lund
tel 046-14 43 69

Malmö Mynthandel

Kalendegatan 9, 211 35 Malmö
tel 040-11 65 44

Monetarium Kurt Hallström

Box 21047, 200 21 Malmö
tel 040-93 19 53

Mynt & Medaljer HB

Sveavägen 96, Box 19507
104 32 Stockholm, tel 08-34 34 23

Mynt & Metallbörsen i Sthlm AB

Norrmalmstorg 1, 4 tr, 111 46 Stockholm
tel 08-20 55 01

Mynthuset

Biblioteksgatan 5, Box 7049
103 86 Stockholm, tel 08-20 51 81, 20 60 52

HB Myntinvest Corona

Ostra Storgatan 20,
611 34 Nyköping, tel 0155-863 25

Ulf Nordlinds Mynthandel AB

Nybrogatan 36, Box 5132
102 43 Stockholm, tel 08-662 62 61

Norrhälje Mynthandel AB

Tullportsgatan 13, Box 4
761 00 Norrhälje, tel 0176-168 26

Numis Mynt & Frimärkshandel AB

Kasernstorg 6, Box 2332
403 15 Göteborg, tel 031-13 33 45

J. Pedersen Mynthandel

Skolgatan 24, 502 31 Borås
tel 033-11 24 96

Peo Mynt & Presenter AB

Drottninggatan 19, Box 16245
103 45 Stockholm, tel 08-21 12 10

Selins Mynthandel AB

Regeringsgatan 6, 111 53 Stockholm
tel 08-11 50 81

Skövde Samlarforum

Box 259
541 26 Skövde, tel 0500-123 75

Galleri Specie AB

Storgatan 19, 574 00 Vetlanda, tel 0383-153 01

Strandbergs Mynt & Frimärkshandel AB

Arsenalsgatan 8, Box 7377
103 91 Stockholm, tel 08-20 81 20

Tamco Numismatics

Box 6235, 102 35 Stockholm, tel 08-33 77 75

Thörnströms Mynt & Sedlar AB

Drottninggatan 48, 582 27 Linköping
tel 013-13 54 65

Ticalen Mynthandel

Stureplatsen 3, 411 39 Göteborg
tel 031-20 81 11

Ingemar Wallin Mynthandel AB

Grevturgatan 15, Box 7317
103 90 Stockholm, tel 08-661 23 80, 661 35 80

Håkan Westerlund Mynthandel AB

Vasagatan 42, Box 679
101 29 Stockholm, tel 08-11 08 07

SVERIGES MYNTHANDLARES FÖRENING

Box 19507, 104 32 Stockholm, tel 08-34 34 23